

**ANONİM ŐIRKET YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN VE MURAHHASLARIN
GENEL KURULA KATILMASI**

**THE PARTICIPATION OF THE MEMBERS OF THE BOARD OF DIRECTORS AND
MANAGING DIRECTORS TO THE GENERAL ASSEMBLY AT THE JOINT-STOCK COMPANY**

Dr. Öğr. Üyesi Nurdan ORBAY ORTAÇ*

Dr. Öğr. Üyesi Őengül AL KILIÇ**

ÖZET

*Makalede yönetim kurulu üyelerinin ve mu-
rahhastarın anonim Şirket genel kuruluna katılımı
hem hak hem yükümlülük boyutu ile incelenmekte-
dir. Ayrıca çalışmada, yönetim kurulu üyelerinin
katılacağı genel kurul toplantı türleri hakkında
açıklamalarda bulunulmuş ve genel kurula katılma
hak ve yükümlülüğünün ihlalinin neticelerine de
değnilmiştir.*

Anahtar Kelimeler: Anonim Şirket, Yöne-
tim Kurulu, Murahhas Üye, Genel Kurula Katılım.

ABSTRACT

*In this paper, the participation of the mem-
bers of the board of directors to the general assembly
at the joint-stock company is analyzed both in terms
of right and obligations. In addition, in this paper,
types of general assembly meetings to be attended by
board members and the conclusions of breach of the
right and obligation to participate in the general
assembly have been discussed.*

Keywords: Joint-Stock Company, Board of
Directors, Managing Director, Participation to The
General Assembly

* Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Dr. Öğr. Üyesi. (e-mail: nurdanortac@kku.edu.tr)

** Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Dr. Öğr. Üyesi.
(e-mail: sengulal@gmail.com) (Geliş Tarihi: 19.09.2018 / Kabul Tarihi: 17.10.2018).

I. GİRİŞ

01.07.2012 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK)¹ pek çok konuda olduğu gibi, özellikle anonim şirketler hukuku alanında da önemli değişiklikler ve yenilikler getirdiğini söylemek mümkündür. Bunlardan biri de, 407'nci maddenin 2'nci fıkrasında yer alan düzenleme kapsamında yönetim kurulu üyelerinin, genel kurul kurul toplantılarına katılması-na ilişkindir.

Yürürlükten kaldırılan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda² (eTTK) böyle bir düzenlemeye açıkça yer verilmemiş³ olmasına rağmen, "*Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmelik*"in (Komiserler Yönetmeliği)⁴ 20'nci maddesinin 1'inci fıkrasında, *genel kurul toplantılarında yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin kendilerinin⁵ hazır bulunmasının esas olduğu* ifade edilmiş; aynı hükmün 2'nci fıkrasında ise, *olağan genel kurul toplantılarında yönetim kurulu üyelerinden en az bir üye ile denetçilerden de en az birisi hazır bulunmadıkça toplantı yapılamayacağı* belirtilmişti. Bu düzenlemeden hareketle hem sayılan ilgililerin *olağan genel kurul toplantısında bizzat hazır bulunmaları gerektiği* hem de "*olağanüstü*" genel kurul toplantılarında yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerden en az birinin dahi bulunması şartının aranmayacağı sonucuna varılabilmektedir⁶.

Komiserler Yönetmeliği'nin 31'inci maddesinin (c) bendinde ise, komiserlerin olağan genel kurul toplantısı öncesi yapması gerekenler arasında, *yönetim kurulu üyelerinden en az bir üye ile denetçilerden de en az birinin toplantı yerinde olup olmadığını araştırma yükümlülüğü* sayılmış; hükmün son fıkrasında ise, toplantıya katılmaya yönelik aranan bu şartın sağlanmadığı hallerde, *durumun bir tutanakla saptanması ve toplantının açılmaması⁷ gerektiği* vurgulanmıştı⁸ (Bkz., Yönetmelik m. 31/3). Ancak eTTK'da öngörülmemiş olan böyle bir yaptırımın, Komiserler Yönetmeliği ile öngörülmesi, normlar hiyerarşisine uygun olmadığı gerekçesi ile haklı olarak eleştirilmiş; ayrıca bu şekilde bir müeyyide ile yönetim kurulu ve denetçilerin, genel kurul toplantılarına kasıtlı olarak katılmamaları suretiyle, genel kurul

Yönetim kurulu ile denetçilerin, olağan genel kurul toplantılarına ilişkin görevlerinin, olağanüstü genel kurul toplantılarında da geçerli olduğu, bu nedenle Yönetmelik'te yalnızca "*olağan genel kurul toplantıları*" bakımından bir düzenleme yapılmış olmasının sebebinin anlaşılacağı yönünde bkz., **Helvacı**, Mehmet, (1997), "*Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmelik*" Gereği Ticaret Ortaklıklarının Özellikle Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarının Yapılması, İstanbul, s. 45, dn. 96.

⁷ Toplantının başlamasından sonra, yönetim kurulu ya da denetçilerin sözü geçen üyelerinin toplantıyı terk etmesi ihtimalinde, yapılan toplantının akibetinin ne olacağı sorusuna ise, bahsi geçen Yönetmelik'te herhangi bir yanıt verilmemiştir.

⁸ eTTK m. 353, m. 361, m. 375 gereğince, genel kurul toplantılarında hazır bulunması gereken yönetim kurulu nun, toplantıya katılmamasının, alınan karar üzerinde bir geçersizliğinin olmadığı, bununla birlikte zararın meydana gelmesi halinde sorumluluklarına gidilebilmesi söz konusu olduğundan, bahsi geçen Yönetmelik'te "*Komiserin toplantıyı açmaması*" şeklinde bir yaptırıma yer verilmesinin yerinde olmadığı yönündeki isabetli görüş için bkz., **Helvacı**, s. 42-43. Ayrıca bkz., **Teoman**, s. 25-26 (*Yazar tüm bu açıklamalara ilave olarak, yönetim kurulunun genel kurul toplantısına katılmaması halinde, ayrıca pay sahiplerinin bilgi alma haklarını yeterince kullanamadıklarını gerekçe göstererek alınan genel kurul kararı aleyhine iptal davası da açabileceğini ifade etmiştir*); **Teoman**, Ömer, (2012), "Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurul Toplantılarına Bizzat Katılmak Yükümü Var mıdır?", Tüm Makalelerim (1971-2001), C. I-II, 2. Bası, İstanbul, s. 420 (Bizzat Katılma Yükümü); **Bahtiyar**, Mehmet, (2007), "Anonim Ortaklıkta Denetçilerin Rapor Hazırlamaları ve Olağan Genel Kurul Toplantısına Katılmaları Nedeniyle Komiserlerin Toplantıyı Açmamasının Sonuçları (Somut Bir Olaya İlişkin Notlar)", Maltepe ÜHFD, Prof. Dr. Aydın Aybay'a Armağan, 2007/1, s. 373-374.

¹ R.G. Tarih: 14.02.2011, Sayı: 27846 (Farklı tarihlerde yürürlüğe girecek düzenlemeler hakkında ayrıca bkz. TTK m. 1534).

² R.G. Tarih: 09.07.1956, Sayı: 9353.

³ eTTK'da yönetim kurulu üyelerinin genel kurul toplantılarına katılmalarını zorunlu kılan bir düzenlemeye yer verilmemiş olmasının uygulamada meydana getirebileceği sorunlar hakkında bkz., **Teoman**, Ömer (2009) "Yürürlükteki Hukukumuz ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarına Katılmak Zorunda Olanlar", Prof. Dr. Reha Poroy Anısına Armağan, BATİDER, C. XXV, S. 4 (Aralık 2009), s. 22-23.

⁴ R.G. Tarih: 07.08.1996, Sayı: 22720.

⁵ Esasında "*kendilerinin*" ifadesi ile kastedilenin yönetim kurulu üyelerinin (ve denetçilerin), genel kurul toplantılarına temsilci aracılığıyla katılmayacakları olduğu, bu nedenle de hükümde geçen "*kendilerinin*" ibaresi yerine "*bizzat*" ifadesinin kullanılmasının daha uygun olacağı yönündeki haklı görüş için bkz., **Teoman**, s. 24, dn. 9.

⁶ **Pulaşlı**, Hasan (2011) *Şirketler Hukuku Temel Esaslar*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 10. Bası, Adana, s. 255 (Şirketler).

toplantılarının yapılmasına engel olmalarının mümkün olabileceği ifade edilmişti⁹.

Her ne kadar eTTK'da bu hususta açık bir düzenleme bulunmasa da, Kanun'un bazı hükümlerinden (eTTK m. 375, m. 376, m. 361/2 gibi) hareketle doktrinde, yönetim kurulu üyelerinin genel kurul toplantılarında bizzat hazır bulunmakla yükümlü olduğu savunulmuştur¹⁰. Bu noktada özellikle yönetim kurulunun, genel kurul toplantısının yürütülmesi ile ilgili olarak (*örneğin oy kullanmaya yetkili olanları saptamak, hazirun cetvelini düzenlemek gibi*) birçok görevi bulunduğu ve bu görevleri bir temsilci aracılığıyla yerine getirmesinin Kanun'un ruhuna aykırılık teşkil edeceği ileri sürülmüş; şirket tüzel kişiliği ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki hukuki ilişkiye vekâlet sözleşmesi hükümleri uygulanacağından, yönetim kurulu üyesinin de vekil gibi işi bizzat yapmakla ve bizzat hesap vermekle yükümlü olduğunun altı çizilerek, yönetim kurulu üyelerinin genel kurul toplantılarında bulunmalarının zorunlu olduğu neticesine varılmıştır¹¹.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 407'inci maddesinin 2'inci fıkrasında yer alan düzenleme ile birlikte, yönetim kurulu ve denetçilerin genel kurul toplantılarına katılmakla yükümlü olup olmadıklarının tespiti noktasında var olan belirsizlikler giderilmek istenmiştir.

Çalışmamızın amacı, ilk defa 6102 sayılı TTK ile kanunî bir hüküm halini alan yönetim kurulu üyelerinin genel kurula katılması ile ilgili düzenlemenin getiriliş amacının ve kapsamının tespit edilmesi; aranılan bu şarta riayet edilmemesinin hüküm ve sonuçlarının ortaya konulmasıdır. Esasında TTK m. 407/2 hükmünün kapsamına, yalnızca murahhas üyelerle yönetim kurulu değil;

aynı zamanda denetçiler de dâhildir. Ancak, çalışmamızın konusu murahhas üyeler ve yönetim kurulu üyeleri ile sınırlı olduğundan, TTK m. 407/2 hükmü bu çerçevede ele alınacak ve bundan sonra yapılacak olan başlıklandırmalar ile açıklamalar da bu doğrultuda olacaktır.

II. TÜRK TİCARET KANUNU'NUN 407'NCİ MADDESİNİN 2'NCİ FIKRASININ ÖNGÖRÜLME AMACI

Türk Ticaret Kanunu'nun 407'nci maddesinin 2'nci fıkrası, eTTK'da yer almayan yeni bir düzenlemedir. Bu fıkranın kaleme alınmasında, Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu (AktG) § 118 (3)¹² hükmünden yararlanılmıştır¹³. Düzenlemenin öngörülme amacı açıklanırken, yönetim kurulu üyesi ve varsa murahhasların "*genel kurulda hazır bulunma yükümlülüğü*" ve "*genel kurulda hazır bulunma hakkı*" açısından ikili bir ayrıma gidilmesinde fayda bulunmaktadır.

Şöyle ki, TTK m. 407/2'ye göre, *murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurul toplantısında hazır bulunması şarttır*. Bir diğer ifade ile en az bir yönetim kurulu üyesi ile (varsa) murahhas üye(ler) bakımından genel kurula katılım bir *yükümlülüktür*¹⁴. Böyle bir yükümlü-

⁹ **Helvacı**, s. 43-45; **Teoman**, s. 25, dn. 10, ayrıca bkz., s. 26; **Bahtiyar**, Mehmet, (2008), "Türkiye Barolar Birliği Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantısı III", Birinci Gün (4 Şubat 2008), Birinci Oturum, Tartışmalar, s. 849- 850 (Tartışmalar).

¹⁰ **Teoman**, Bizzat Katılmak Yükümü, s. 417-418; **Teoman**, Ömer, (2012), "Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarına "Dinleyicilerin" Katılması", Tüm Makalelerim (1971-2001), C. I-II, 2. Basi, İstanbul, s. 245 (Dinleyicilerin Katılması); **Kaya**, Arslan, (2001), Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, Ankara, s. 185; **Helvacı**, s. 42.

¹¹ **Teoman**, s. 23.

¹² Her ne kadar TTK m. 407/2 hükmünün madde gerekçesinde, bu fıkranın hazırlanmasında AktG § 118 (2)'den esinlendiği ifade edilmişse de bahsi geçen hüküm 30.07.2009 tarihinde değişikliğe uğramış ve ilgili madde iki fıkradan üç fıkraya çıkarılmıştır. Bu nedenle TTK m. 407/2'nin mehzarı da bu değişiklikten sonra AktG § 118 (3) halini almıştır. Ayrıca bkz., "Gesetz zur Umsetzung der Aktionärsrechterichtlinie vom 30.7.2009, BGBl. I S. 2479".

¹³ Bkz., TTK m. 407/2 hükmünün madde gerekçesi.

¹⁴ Bununla birlikte, Alman doktrininde bazı yazarlarca, AktG § 118 (3)'de yer alan "...sollen .....teilnehmen." ibaresinin, ilgililerin "*genel kurula mutlaka katılma yükümlülüğü*" anlamına gelmediği, aksine yönetim kurulunun, bu yükümlülüğü yerine getirmeye (genel kurula katılmaya) zorlanamayacağı da ifade edilmektedir. Bu yönde bkz., **Reger**, Gerald (Editor: Bürgers, Tobias/Körber, Torsten), (2014), Aktiengesetz, 3. neu bearbeitete Auflage, München, § 118, s. 986, N. 8]. Türk hukuku bakımından aynı yönde bkz., **Bahtiyar** Mehmet/**Hamamcioğlu**, Esra, (2014), Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantıları, İstanbul, s. 75. Aksi yönde bkz., **Liebscher**, Thomas (Editör: Henssler, Martin/Strohn, Lutz), (2016), Gesellschaftsrecht, 3. Auflage, 2016, § 118,N. 14; **Zöllter-Petzoldt**, Irka, (2013), "Zum Teilnahmerecht des Vorstands und des Aufsichtsrats an Vollversammlungen einer Aktiengesellschaft", NZG 2013,

lüğün öngörülmesinin sebebi, genel kurula katılan pay sahiplerinin, yönetim ve şirketin işleri hususunda cevaplandırılmasını istedikleri sorularda kendilerine bir muhatap bulabilmelerinin sağlanmasıdır¹⁵. Bu anlamda TTK m. 407/2 c. 1 hükmünün, “*murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurula katılma yükümlülüğü*” çerçevesinde, pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme haklarının düzenlendiği TTK m. 437 ile de yakından ilgili olduğunun belirtilmesi gerekir¹⁶. Nitekim TTK m. 437/2’de, pay sahibinin “*genel kurulda*” yönetim kurulundan şirketin işleri hakkında bilgi¹⁷ isteyebileceği¹⁸ ve madde gerekçesinde de bilgi almanın, ilan edilen gündem maddeleri ile sınırlı olmadığı düzenlenmiştir. Pay sahibinin bu hakkı, yönetimde yer almaması sebebiyle bilgi sahibi olamadığı şirket işleri hususunda, bizzat işin mu-

hataplarından bilgi alması bakımından önem arz etmektedir¹⁹. Böylece pay sahibi genel kurulda oyunu kullanırken daha bilinçli davranabilecektir²⁰.

Verilecek bilgilerin, yasak savuşturma amacından uzak, hesap verme ve dürüstlük ilkeleri bakımından özenli ve gerçeğe uygun bir biçimde olması kanun koyucunun bu husustaki beklentisini oluşturmaktadır (Bkz. TTK m. 437/2, c. 3)²¹.

Bilgi alma hakkı (TTK m. 437/2) kapsamında, pay sahiplerinin genel kurulda layıkıyla bilgi sahibi olabilmelerinin sağlanabilmesi için, murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin yapılan genel kurul toplantısında hazır bulunmasının Kanun’da bir şart olarak öngörülmesi (TTK m. 407/2, c. 1) sayesinde, pay sahiplerine verilen bir hak, başka bir hükümlerle uygulanabilir hale getirilmekte; bir diğer ifade ile hakkın uygulanması bu şekilde güvence altına alınmaktadır²².

Görüldüğü üzere TTK m. 407/2 hükmünün ilk ve esaslı amacı, şirketin idaresi ve işleri ile ilgili (varsa) murahhas üye/lere ve yönetim kuru-

s. 608; **Mayrhofer**, Thomas (Editör: Wachter, Thomas), (2014), AktG Kommentar zum Aktiengesetz, 2. Auflage, Köln, § 118, s. 688; N. 19-20; **Mülbert**, Peter O. (Editör: Hirter, Heribert/Mülbert, Peter O./Roth Markus), (2018), Aktiengesetz Großkommentar, 5. neu bearbeitete Auflage, Berlin, § 118, s. 39, N. 44.

1937 tarihli AktG § 102 (2)’de ise, yönetim kurulu üyelerinin genel kurul toplantısına, yalnızca katılabileceklerine dair bir düzenlemenin yer aldığı (“...dürfen... teilnehmen.”) ve bu katılma hakkının genel kurulu kim toplantıya çağırıyor, niçin bu işlemi yaptığını da genel kurulda açıklayabilmesine imkân sağlamak amacıyla getirildiği hususunda ayrıca bkz. **Zölter-Petzoldt**, s. 608; **Mülbert** (Editör: **Hirter/Mülbert/Roth**), § 118, s. 41, N. 48.

¹⁵ **Tekinalp**, Ünal, (2011), Tek Kişilik Ortaklık I (Tek Pay Sahipli Anonim Ortaklık), İstanbul, s. 168; **Pulaşlı**, Hasan, (2018), Şirketler Hukuku Şerhi, C. I, 3. Baskı, Ankara, s. 917 (C. I); **Üçışık**, Güzin/**Çelik** Aydın, (2013), Anonim Ortaklıklar Hukuku, C. I, Ankara, s. 269; **Bilgili**, Fatih/**Demirkapı**, Ertan, (2013), Şirketler Hukuku, 9. Bası, Bursa, s. 299; **Eriş**, Gönen, (2017), Ticari İşletme ve Şirketler, C. II (m. 64-451), 3. Bası, Ankara, s. 2121. Ayrıca bkz., **Teoman**, s. 23; **Karasu**, Rauf, (2005), “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı”, BA-TİDER, C. XXIII, S. 2, s. 76.

¹⁶ **Şener**, Oruç Hami, (2017), Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, 3. Bası, Ankara, s. 519. Ayrıca bkz., TTK m. 407/2 hükmünün madde gerekçesi.

¹⁷ Verilecek bu bilgi kural olarak sözlü niteliktedir, ancak etkisinin kuvvetlendirilmesi adına yazılı bir biçimde verilmesi de talep edilebilir (Bkz., TTK m. 437/2 hükmünün madde gerekçesi).

¹⁸ İsviçre Borçlar Kanunu (OR) Art. 697 (2)’den farklı olarak, pay sahibinin bilgi alma hakkının kullanılması, hakkın kullanılmasının tehlikeye düşebileceği kaygısıyla, “*pay sahipliğinin kullanılmasına şartına*” da bağlanmamıştır (Bkz., TTK m. 437/2 hükmünün madde gerekçesi). Bu konuda ayrıca bkz., **Karasu**, s. 87.

¹⁹ Alınan bu bilgilerin pay sahipleri tarafından, genel kurulda bilinçli bir biçimde oy kullanma, önerilerde bulunma, yatırımlarına bilinçli bir şekilde yön verebilme, şirkette ortak olmaya devam edip etmeme ve sermaye artırımında rüçhan hakkını kullanıp kullanmama gibi pek çok alanda değerlendirme yapılırken kullanılacak olmasından ötürü, verilen bilgilerin “*nitelikli*” ve “*yeterli*” olması gerektiği hususunda ayrıca bkz., **Narbay**, Şafak, (2010), Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Özel Denetim, İstanbul, s. 60; **Narbay**, Şafak, (2007), “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Ortaklıkta Özel Denetim Yapılması Şartları ve Özel Denetçinin Atanması Usulü”, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan, Birinci Cilt, İstanbul 2007, s. 300 (Tasarıya Göre Özel Denetim). Kanunda bilgi alma hakkının öngörülme gerekçeleri ile ilgili ayrıntılı açıklamalar için ayrıca bkz., **Kaya**, s. 21 vd.

²⁰ Ayrıca bkz., **Teoman**, s. 23.

²¹ Bkz., TTK m. 437/2 hükmünün madde gerekçesi. Ayrıca bkz., **Karasu**, s. 83; **Can**, Ozan, (2015), 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Limited Şirketlerde Ortakların Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, Ankara 2015, s. 81-83; **Narbay**, Tasarıya Göre Özel Denetim, s. 300.

²² Bu çerçevede, pay sahiplerinden herhangi birine, “*genel kurul dışında*” bir konu hakkında verilmiş olan bilginin, diğer pay sahiplerince “*genel kurulda*” talep edilmesi halinde de, yönetim kurulunun gündemde madde olmasa dahi, bu konu hakkında, toplantıda bilgi isteyen pay sahiplerine bilgi vermekle yükümlü olduğu ve yönetim kurulunun, şirket sırları ya da şirketin korunması gereken menfaatlerinin varlığına sığınarak bilgi vermekten kaçamayacağına da ayrıca belirtilmesi gerekir (TTK m. 437/2, c. 4).

luna, şirketin gidişatı ile ilgili olarak genel kurulda yöneltilen soruların cevaplandırılmasında, pay sahiplerinin kendilerine en azından bir muhatap bulabilmesinin sağlanmasıdır. Bundan dolayıdır ki, TTK m. 407/2 c. 1 hükmünde belirtilen kişilerin yapılan genel kurul toplantısına katılmaları, kendi inisiyatiflerine bırakılmamış ve bir yükümlülük olarak kaleme alınmıştır²³.

Bununla birlikte, TTK m. 407/2, c.1'de her ne kadar genel kurula katılmakla yükümlü olanlar, (varsa) Murahhas üye/ler ve en az bir yönetim kurulu üyesi şeklinde sıralanmış olsa da bu düzenlemenin, bahsedilen bu kişiler açısından ayrıca *genel kurula katılma hususunda bir hak bahsettiği* de gözden kaçırılmamalıdır. Bu anlamda düzenlemenin çift taraflı bir etkiye sahip olduğunu; bir diğer ifade ile bir yanıyla yükümlülük öngören düzenlemenin diğer taraftan bakıldığında aynı

kişiler açısından bir hak da verdiğini söylemek mümkündür²⁴. Türk Ticaret Kanunu'nun 407'inci maddesinin 2'inci fıkrasında öngörülen kişilerin genel kurula katılma hakkı, pay sahipliği sıfatına bağlı olmayan, tamamen Murahhas üye ya da yönetim kurulu üyesi olmalarından kaynaklanan bir haktır²⁵. Bununla birlikte, yönetim kurulu üyesinin genel kurulda oy kullanabilmesi için pay sahibi olmasının şart olduğu da gözden kaçırılmamalıdır (Bkz. TTK m. 434).

Türk Ticaret Kanunu m. 407/2, c. 1'in yanı sıra kanun koyucu ayrıca, genel kurula katılma yükümlülüğüne tâbi olan Murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesi dışındaki diğer yönetim kurulu üyelerinin de, pay sahibi olsun olmasın yapılan genel kurul toplantısına katılabilmelerine (Bkz. TTK m. 407/2, c. 2) ve görüş bildirmelerine imkân sağlayarak (Bkz. TTK m. 407/2, c. 4), esasında onlara da, pay sahiplerinin soruları ve varsa şüphe ile yaklaştıkları konular hakkında açıklama yapma fırsatını vermektedir²⁶. Bu anlamda düzenlemenin bir diğer amacının da, pay sahibi olsun olmasın ya da toplantıya katılma yükümlülüğü altında bulunsun bulunmasın tüm yönetim kurulu üyelerinin, özellikle kendilerinin sorumluluklarına

²³ Ayrıca bkz., TTK m. 407/2 hükmünün madde gerekçesi. Oysa İsviçre hukuku açısından, yönetim kurulu üyelerinin genel kurula katılması konusunun düzenlendiği OR Art. 702a'da, yönetim kurulu üyelerinin genel kurula katılmaları "hak" bağlamında ele alınmış; bu noktada onlara bir yükümlülük getirilmemiştir. İlgili hükmün orijinal metni şu şekildedir: "Die Mitglieder des Verwaltungsrates sind berechtigt, an der Generalversammlung teilzunehmen. Sie können Anträge stellen." OR Art. 702a hükmü, 1 Ocak 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu düzenleme öncesinde, yönetim kurulu üyelerinin, aynı zamanda pay sahibi olmaları gerektiğinden (Bkz. aOR Art. 707, Abs. 1), zaten genel kurul toplantısına katılma haklarının da olduğu kabul edilmiş ve bu nedenle yönetim kurulu üyeleri bakımından genel kurula katılma hakkı ile ilgili özel bir hükme yer verilmemiştir. Ancak daha sonra yönetim kurulu üyelerinin pay sahibi olma zorunluluğu Kanun metninden çıkarıldığı için, yönetim kurulu üyelerinin genel kurula katılma hakkı olduğu OR Art. 702a maddesi ile hüküm altına alınmıştır. Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Dubs**, Dieter, (2008), "Die GV-Teilnahmebefugnis für Mitglieder des Verwaltungsrats nach Art. 702a OR – Materieller Gehalt und (praktisch keine) Folgen in der Praxis", GesKR- Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht, s. 254 vd. (Yazar, yönetim kurulunun genel kurulda yerine getirmesi gereken yükümlülüklerinden hareketle, yönetim kurulu üyelerinin genel kurul toplantısına kural olarak katılma yükümlülüklerinin bulunmasının türetilebileceğini ifade etmiştir. Bkz., s. 256. İsviçre hukuku bakımından aynı yönde bkz. **Forstmoser**, Peter/**Meier-Hayoz**, Arthur/**Nobel**, Peter, (1996), Schweizerisches Aktienrecht, Bern, § 23, s. 216, N. 93). Ayrıca bkz., **Sommer**, Patrick/**Oberholzer**, Dominik (Editör: **Kostewicz/Nobel/Schwander/Wolf**), (2009), OR Kommentar, Schweizerisches Obligationenrecht, 2. Überarbeitete und erweiterte Auflage, Zurich, s. 1534-1535, N. 1-2.

²⁴ **Spindler**, Gerald (Editor: **Schmidt, Karsten/Lutter, Marcus**), (2010) Aktiengesetz Kommentar, Band I, 2. Auflage, Köln, § 118, s. 1570, N. 36; **Zöllner-Petzoldt**, s. 607; **Mülbert** (Editör: **Hirter/Mülbert/Roth**), § 118, s. 40, N. 47; **Bilgili**, Fatih/**Demirkapı**, Ertan, (2018), Şirketler Hukuku Dersleri, 6. Bası, Bursa, s. 230 (2018). Hem yönetim kurulu üyelerinin hem de pay sahiplerinin genel kurula katılma haklarının, özüne dokunulamayacak haklar arasında yer aldığı hususunda ayrıca bkz. **Mülbert** (Editör: **Hirter/Mülbert/Roth**), § 118, s. 39, N. 43.

²⁵ Ayrıca bkz., **Reger** (Editor: **Bürgers/Körber**), § 118, s. 986, N. 8; **Koch, Jens** (Editör: **Hüffer, Uwe/Koch, Jens**), (2016), Aktiengesetz, 12. Auflage, München, § 118, s. 844, N. 21.

²⁶ Bu anlamda TTK m. 407/2'nin, eTTK'da düzenlenmeyen bir yeniliğe yer verdiği hususunda bkz. **Teoman**, s. 27. TTK m. 407/2'de "en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurul toplantısında hazır bulunmaları şarttır" ifadesine yer verildikten sonra, "diğer yönetim kurulu üyeleri genel kurul toplantısına katılabirler" ibaresinin gereksiz olduğu, zira en az bir yönetim kurulu üyesinin katılmasının gerektiği hallerde, diğer yönetim kurulu üyelerinin tamamının zaten katılabileceği yönündeki eleştiri için ayrıca bkz. **Ayhan**, Rıza, (2008), "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hakkında Görüşümüz", Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantıları I-II-III, TBB Yayınları, s. 74 http://tbbayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/Turk_Ticaret_Kanunu.pdf, (E.T. 23.08.2018); **Bahtiyar**, Tartışmalar, s. 849.

gidilebileceğinin düşünüldüğü hallerde, kendilerini savunabilmelerine, görüş bildirmelerine, yaptıkları işlem ve kararların gerekçelerini açıklayabilmelerine imkân verilmesi suretiyle, pay sahipleri nezdindeki konumlarını güçlendirmek olduğu ifade edilebilir²⁷.

III. TÜRK TİCARET KANUNU'NUN 407'NCİ MADDESİNİN 2'NCİ FIKRASI KAPSAMINDA GENEL KURUL TOPLANTISINA KATILMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ VEYA HAKKI BULUNAN YÖNETİCİLER²⁸

Yönetim kurulu üyeleri bakımından, genel kurul toplantısına katılma, TTK m. 407/2 çerçevesinde hem bir hak hem de bir yükümlülük teşkil etmektedir²⁹. Türk Ticaret Kanunu m. 340 hükmü de dikkate alındığında, esas sözleşme ile TTK m. 407/2'de sayılan ilgililerin genel kurul toplantılarına katılmalarını yasaklayan veya sınırlandıran düzenlemelerin geçersiz olduğu rahatlıkla ifade edilebileceği gibi; bu hakkın kullanılmasının, başka vasıtalarla uygulanamaz hale getirilmesi de mümkün değildir³⁰.

"Genel kurula katılma" ifadesi, yönetim kurulu üyelerinin genel kurulda hazır bulunmasının yanı sıra, (*gündem maddesi hakkında düşüncelerini açıklama, bu konularda öneride bulunma gibi*) istişarelere katılması anlamını da taşımaktadır³¹. Bu çerçevede, genel kurula katılma ibaresinin, pay sahiplerinin haiz olduğu genel kurula katılma

hakkı ile (*oy kullanma hakkı haricinde*) benzer olduğu ifade edilebilir³². Ancak murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurulda görüş ve düşüncelerini açıklaması bakımından bir sınırın var olduğu ve bu hakkın sınırını, şirket ile arasındaki sözleşmesel ilişki çerçevesinde dürüstlük kuralına uygun hareket etmesi ile sır saklama yükümlülüğünü ihlal edecek tutum ve davranışlardan kaçınmasının oluşturduğunu vurgulamak gerekir³³.

Türk Ticaret Kanunu'nun 407'nci maddesinin 2'nci fıkrası çerçevesinde genel kurula katılma hak ve yükümlülüğüne sahip olanları şu şekilde sıralamak mümkündür:

A. MURAHHAS ÜYE/LER

Anonim şirketlerde yönetim ve temsil yetkisi yönetim kuruluna ait olmakla beraber (TTK m. 365) Türk Ticaret Kanunu'nda hem yönetim hem de temsil yetkisinin yönetim kurulu üyelerinden bir ya da birkaçına veya üçüncü bir kişiye devri mümkün kılınmıştır³⁴ (TTK m. 367, m. 370/2). Yönetim ve temsil yetkisinin ayrı ayrı devri mümkün olduğu gibi; her ikisinin aynı kişi ya da kişilere devri de mümkündür. Ayrıca yönetim yetkisi ta-

²⁷ Ayrıca bkz. TTK m. 407/2 hükmünün madde gerekçesi.

²⁸ Çalışmamızın başında da belirttiğimiz üzere çalışmamızın konusu murahhas üyeler ve yönetim kurulu üyeleri ile sınırlı olduğundan, TTK m. 407/2 hükmü bu çerçevede ele alınmıştır ve başlıklarıyla açıklama da bu doğrultuda yapılmıştır. Bu nedenle her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nun 407'nci maddesi gereği denetçilerin de genel kurul toplantısında hazır bulunması şartsa da bu konu, çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır.

²⁹ Bkz. TTK m. 407/2 hükmüne ilişkin madde gerekçesinde yer alan açıklamalar.

³⁰ **Spindler** (Editor: **Schmidt/Lutter**), § 118, s. 1570, N. 37; **Hüffer**, Uwe, (2010), Aktiengesetz, 9. Auflage, München, § 118, s. 630, N. 10.

³¹ **Koch** (Editör: **Hüffer/Koch**), § 118, s. 844, N. 20; **Ansay**, Tuğrul, (1970), Anonim Şirketler Hukuku, 3. Bası, Ankara, s. 153; **Reger** (Editor: **Bürgers/Körber**), § 118, s. 984, N. 6; **Mülberr** (Editör: **Hirter/Mülberr/Roth**), § 118, s. 41, N. 51.

³² **Kubis**, Dietmar, (2013), Münchener Kommentar zum Aktiengesetz, § 118-178, 3. Auflage, § 118, N. 100; **Dubs**, s. 258-259.

Pay sahiplerinin genel kurula katılma hakkı ve bu hakkın kapsamı hakkında ayrıca bkz. **Schlupe**, Walter Rene, (1955), Die wohlverworbenen Rechte des Aktionärs und ihr Schutz nach schweizerischem Recht, Polygraphischer Verlag AG, Zürich und St. Gallen, s. 147 vd.

³³ **Spindler** (Editor: **Schmidt/Lutter**), § 118, s. 1570, N. 38; **Kubis**, § 118, N. 100; **Mülberr** (Editör: **Hirter/Mülberr/Roth**), § 118, s. 41-42, N. 51.

³⁴ Bunların şartları ile ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. **Kırca**, İsmail/**Şehirli Çelik**, Feyzan Hayal/**Manavgat Çağlar**, (2013), Anonim Şirketler Hukuku, C. I, Temel Kavram ve İlkeler, Kuruluş, Yönetim Kurulu, Ankara, s. 599 vd. ve s. 627-630; **Doğan**, Beşir Fatih, (2011), 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Organizasyonu ve Yönetim Yetkisinin Devri, İstanbul, s. 119 vd.; **Doğan**, Beşir Fatih, (2012), "Yönetim Kurulunun Devredilemez Yetkileri ve Yönetim Yetkisinin Devri", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Sayı, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012 Sempozyum, Cilt: 18 / Sayı: 2, 2012, s. 625 vd.; **Demirel**, Duygu, (2017), "Anonim Şirketlerde Yönetim Yetkisinin Devri", Hacettepe HFD, 7 (2) 2017, s. 226 vd.

mamen devredilebileceği gibi; kısmen de devredilebilir³⁵ (TTK m. 367). Ancak temsil yetkisinin devrinin söz konusu olduğu hallerde en az bir yönetim kurulu üyesinin de temsil yetkisini haiz olması şarttır (TTK m. 370/2, c.2). Bu anlamda temsil yetkisinin sadece, şirketin yönetim kurulu üyesi olmayan, üçüncü bir kişiye bırakılması mümkün değildir.

Yönetim ve/veya temsil yetkisinin devredildiği üyeler “*murahhas üye*”, üçüncü kişiler ise, “*murahhas müdür*” olarak adlandırılmaktadır.^{36,37}

Türk Ticaret Kanunu’nun 407’nci maddesinin 2’nci fıkrasında açıkça “*murahhas üyelerin*” genel kurul toplantılarına katılmalarının zorunlu olduğu düzenlenmiştir. Ancak her ne kadar hükümde “*üyeler*” ibaresi kullanılmış olsa da *murahhas üye* atandığı hallerde sayılarının mutlaka birden fazla olması gerekmediğinden, yalnızca bir *murahhas üye*nin varlığı halinde, doğal olarak sadece onun genel kurul toplantısına katılması gerekecektir.

Bununla birlikte birden fazla *murahhas üye* atanmış ise, TTK m. 407/2, c. 1’in lafzından hepsinin genel kurul toplantısında hazır bulunmasının şart olduğu sonucu çıkarılmaktadır³⁸. Kanun koyucu yönetim kurulunun birden fazla üyeden oluştu-

ğu hallerde genel kurula katılma yükümlülüğünü en az bir üye bakımından öngörmüşse de, *murahhas üyeler* bakımından böyle bir düzenlemeye yer vermemiş; birden fazla *murahhasın* atandığı hallerde de, tamamının yapılan genel kurul toplantısında hazır bulunması şartını aramıştır. Dolayısıyla sadece belirli yetkilerin devredildiği özel yetkili *murahhas üyeler*, genel kurul toplantı gündeminde kendi yetki alanları ile ilgili bir madde bulunmadığı gerekçesiyle toplantıya katılmaktan imtina edemeyecek; gündemde hangi madde bulunursa bulunsun, yetki devri gerçekleştirilen *murahhas üyelerin* tamamı yapılan genel kurul toplantısında hazır bulunacaktır³⁹.

B. MURAHHAS MÜDÜR/LER

Türk Ticaret Kanunu’nun 407’nci maddesinin 2’nci fıkrasının 1’inci cümlesinde açıkça *murahhas üyelerin* genel kurul toplantısına katılması emredici olarak düzenlenmişken *murahhas müdürler* bakımından bir hükme yer verilmemiştir. Bu halde *murahhas müdürler bakımından böyle bir yükümlülüğün olup olmadığı* sorusu ile karşılaşılması mümkündür. Kanaatimizce bu soruya olumsuz yanıt vermek, hükmün amacı nazara alındığında yerinde olmayacaktır. Zira anılan düzenlemenin amacı, daha da önce belirttiğimiz üzere⁴⁰, öncelikle genel kurula katılan pay sahiplerinin yönetim ve şirketin işleri hususunda cevaplandırılmasını istedikleri sorularda kendilerine bir muhatap bulabilmelerini sağlamaktır. Dolayısıyla yönetim ve/veya temsil yetkisinin *murahhas müdür/lere* bırakıldığı hallerde, pay sahiplerinin şirket işleri hususunda en sağlıklı bilgiyi alabilmeleri bakımından muhatapları da, söz konusu bu *murahhas müdür/ler* olacaktır. Atanmış olan *murahhas müdürün/lerin* TTK m. 407/2, c. 1’in kapsamına dâhil edilmemiş olmasının kanun koyucunun bilinçli bir tercihi gibi görülmediği düşüncesini taşımaktayız. Aksi-

³⁵ Ancak yönetim yetkisinin devredildiği durumlarda dahi, TTK m. 375 hükmünde sıralanan devredilemez görev ve yetkiler başta olmak üzere, yönetim kurulunun kurul olarak hareket edeceği devredilemez görev ve yetkilerin, yönetim kurulunda kalmaya devam edeceği gözden kaçırılmamalıdır (Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, C. I, s. 598).

³⁶ Her ne kadar Türk Ticaret Kanunu’nun temsil yetkisine ilişkin 370’inci maddesinde “*murahhas*” ibaresine yer verilmişse de, doktrinde bu ibarenin yönetim yetkisinin devredildiği kişileri tanımlarken de kullanıldığı görülmektedir [Şener, s. 369; Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, C. I, s. 594-595; Çamoğlu, Ersin (Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal), (2014), Ortaklıklar Hukuku I, Yeniden Yazılmış 13. Bası, İstanbul, s. 448; Göktürk, Kürşat, (2014), “Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Özellikle Yetki Devri Halinde Gözetim Sorumluluğu ve Hukuku Belirlilik Sorunu”, TBB Dergisi, 2014 (114), s. 181 vd.; Doğan, Sempozyum, s. 624; Ünal, Mehmet, (1982), “Anonim Ortaklıklarda Yönetim ve Yönetim Görevlerinin Murahhaslara Bırakılması”, BATİDER 1982, C. XI, S. 3, s. 50].

³⁷ Terminolojiye ilişkin tartışmalar için bkz. Akdağ Güney, Necla, (2016), Anonim Şirket Yönetim Kurulu, 2. Baskı, İstanbul, s. 81-82. İsviçre hukuku açısından ayrıca bkz., Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, § 28, s. 314, N. 149, dn. 86.

³⁸ Bilgili/Demirkapı, s. 299; Eriş, s. 2121; Pulaşlı, C. I, s. 917.

³⁹ Ayrıca bkz., TTK m. 437/2 hükmünün madde gerekçesinde, özellikle bilgi alma ve inceleme hakkının, ilan edilen gündem maddeleri ile sınırlı olmadığına dair yer alan açıklamalar.

⁴⁰ Bkz. yukarıda “II. Türk Ticaret Kanunu’nun 407’nci Maddesinin 2’nci Fıkrasının Öngörülme Amacı” başlığı altında yer alan açıklamalar.

nin kabulünün hükmün amacı ile bağdaşmayacağı aşikârdır. Bu nedenle her ne kadar TTK m. 407/2, c. 1’de açıkça yer almasa da, yönetim kurulu tarafından murahhas müdür/ler atanmışsa, onların da genel kurul toplantısına katılmasının zorunlu olduğunun kabulü⁴¹ ve *de lege ferenda* açısından hükümde yapılacak bir değişiklikte m. 407/2, c. 1’in “*Murahhas üye ve/veya müdürler ile en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurul toplantısında hazır bulunması şarttır*” şeklinde kaleme alınması gerektiğini düşünmekteyiz.

C. EN AZ BİR YÖNETİM KURULU ÜYESİ

Türk Ticaret Kanunu’nun, genel kurula en az bir yönetim kurulu üyesinin katılması şartını koşan m. 407/2, c. 1 hükmünün mefhumu muhalifinden birden fazla üyesi olan yönetim kurulunda (Bkz., TTK m. 359/1), bu yükümlülüğün tüm üyeler için söz konusu olmadığı sonucuna varılmaktadır. Oysa TTK m. 407/2 hükmünün mehzarını oluşturan AktG § 118 (3)’de,⁴² tüm yönetim kurulu üyelerinin genel kurul toplantısına katılmasından söz edildiği görülmektedir⁴³.

Türk Ticaret Kanunu’nun 407’nci maddesinin 2’nci fıkrasının 1’inci cümlesinde yer alan “*Murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesi-*

nin...” ifadesinden birden fazla yönetim kurulu üyesinin olduğu hallerde, devredilebilir yetki ve görevlerin tamamen bir ya da birkaç murahhas üyeye devredilmiş olsa dahi, yine de en az bir yönetim kurulu üyesinin toplantıda bulunmasının zorunlu olduğu sonucu çıkarılmaktadır⁴⁴. Dolayısıyla devredilebilir yetki ve görevlerin tamamen devredildiği hallerde dahi, bu yetki kendisine devredilmemiş diğer yönetim kurulu üyelerinden en az birinin de genel kurulda hazır bulunması şartı aranacaktır.

Anılan düzenleme, genel kurula katılması zorunlu olan o bir üyenin, kimin tarafından ve nasıl belirleneceği hususlarında barındırdığı belirsizlik nedeniyle doktrinde haklı olarak eleştirilmektedir⁴⁵. Kanaatimizce, birden fazla üyesi olan yönetim kurulunda hangi üyenin toplantıda hazır bulunacağını yönetim kurulu, TTK m. 390 hükmüne göre alacağı bir kararla tespit edebilir⁴⁶. Böyle bir belirlemenin yapılması durumunda, söz konusu üye açısından genel kurul toplantısına katılma zorunluluğu ortaya çıkacaktır. Yönetim kurulunun bu belirlemeyi yapmada ihmalkâr davranması ve hiçbir yönetim kurulu üyesinin de genel kurul toplantısına katılmamış olması ihtimalinde ise, her bir üye açısından, genel kurulda hazır bulunma şartı ayrı ayrı aranacağından, katılmama nedeniyle oluşan zararlardan hepsinin müteselsilen sorumluluğu söz konusu olabilecektir⁴⁷. Yönetim kurulu tarafından genel kurula hangi yönetim

⁴¹ TTK m. 407/2 hükmünde, murahhas müdürlerin atanması halinde onların da genel kurul toplantısına katılmasını şart koşan bir ifadeye yer verilmemiş olmasını önemli bir eksiklik olarak kabul eden ve olması gereken hukuk açısından, murahhas müdürlerin de bu yükümlülük altında olduğunun kabulü gerektiğini savunan görüş için bkz., **Teoman**, s. 28. Karş. **Bilgili/Demirkapı**, 2018, s. 230 [*Yazar Kanun lafzına göre, murahhas müdürlerin toplantıya katılma yükümlülüğü olmadığını belirttiikten sonra, olması gereken hukuk bakımından onların bu kapsama dahil edilmesi gerektiğini savunmaktadır*].

⁴² Bkz. dn. 12’de yer alan açıklamalar.

⁴³ Doktrinde *Teoman*, anonim şirketler tarafından “*murahhas üye (ya da müdür)*” atanmasının bir zorunluluk değil, bir imkân olarak Kanun’da düzenlendiğini; anonim şirketin böyle bir belirleme yapmamasının da söz konusu olabileceğini ve hiçbir yönetim kurulu üyesinin murahhas üye olarak belirlenmediği bir olasılıkta, yönetim kurulu üyelerinin tamamının değil de en az birinin genel kurul toplantısında hazır bulunmasının yeterli görülmesini haklı gösterecek bir sebebin bulunmadığını ileri sürerek, TTK m. 407/2, c. 1’de, tüm yönetim kurulu üyelerinin değil de en az birinin toplantıda hazır bulunmasının şart olarak aranmasını haklı bir biçimde eleştirmektedir. Bkz., **Teoman**, s. 29.

⁴⁴ Türk Ticaret Kanunu’nun 375’inci maddesinde yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri sayılmıştır. Anılan hükmün (f) bendinde, genel kurul toplantı ve müzakere defterlerinin tutulması, yıllık faaliyet raporunun ve kurumsal yönetim açıklamasının düzenlenmesi ve genel kurula sunulması, genel kurul toplantılarının hazırlanması ve genel kurul kararlarının yürütülmesi yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri arasında zikredildiğinden, Türk Ticaret Kanunu’nun 407’nci maddesinin 2’nci fıkrasında yer almasa dahi yönetim kurulu üyesinin genel kurulda hazır bulunması 375’inci madde hükmü gereğidir.

⁴⁵ **Teoman**, s. 29.

⁴⁶ Aksi yönde bkz., **Teoman**, s. 29 [*Yazar, genel kurula katılacak olan yönetim kurulu üyesinin kim tarafından nasıl belirleneceği noktasında Kanun’da (makalenin kaleme alındığı tarih itibarıyla Tasarı’da) bir açıklık bulunmadığından, bu belirlemenin yönetim kurulu kararı ile yapılmasının mümkün olmadığı görüşündedir*].

⁴⁷ Ayrıca bkz., **Teoman**, s. 30.

kurulu üyesinin katılacağına alınan bir kararla belirlenmediği, ancak yönetim kurulu üyelerinden birinin de yapılan genel kurul toplantısında hazır bulunduğu hallerde ise, TTK m. 407/2, c. 1'de aranan şart sağlanmış olacağından, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilecek bir durumun kalmadığı sonucuna ulaşılabilecektir.

Tüm bu açıklamalar bir kenara bırakılacak olursa, TTK m. 407/2, c. 1 kapsamında genel kurulda hazır bulunacak yönetim kurulu üyesinin nasıl belirleneceği noktasında kanun koyucunun sessiz kalmasının uygulamada farklı yaklaşımları da beraberinde getirebileceğini söylemek mümkündür. Bu sorunun önüne geçilebilmesi için ise, *de lege feranda*, mehz Alman hukukuna benzer bir biçimde, Kanun'da, tüm yönetim kurulu üyelerinin (*katılmamaya ilişkin meşru bir mazeretleri olmadığı müddetçe*) genel kurulda hazır bulunmalarını arayan bir düzenlemeye yer verilmesinin daha uygun olacağı kanaatini taşımaktayız⁴⁸. Zira murahhas üye belirlemesinin yapılmadığı ve birden fazla yönetim kurulu üyesinin bulunduğu bir anonim şirkette, genel kurul toplantılarına, adeta yasak savuşturma şeklinde, yapılan işlemler ile ilgili yeterince bilgisi bulunmayan bir yönetim kurulu üyesinin katılmış olması gibi bir ihtimalde, elbette TTK m. 407/2, c. 1'deki şart şeklen sağlanmış gibi görülecektir. Ancak bu şekildeki bir katılım, TTK m. 437'de düzenlenen ve TTK m. 407/2'ye ait madde gerekçesine göre, TTK m. 407/2 ile de uygulanabilirliği sağlanılan bilgi alma hakkına tam manasıyla hizmet etmeyecektir. Bu durumun önüne geçilebilmesi için, mevcut yönetim kurulu üyelerinin tamamının genel kurul toplantılarında hazır bulunması şartının aranması yerinde olacaktır.

Bu konuda *Teoman* haklı olarak en azından, yapılacak olan genel kurul toplantısının gündeminin belirlendiği yönetim kurulu toplantılarında, gündemin oluşturulmasına dair alınan karara muhalif kalan yönetim kurulu üyesinin de, o genel kurul toplantısına katılmasını zorunlu kılan bir

düzenlemeye Kanun'da yer verilmesinin ve bu üyenin pay sahiplerine niçin karara muhalif kaldığını açıklaması hususunda bir yükümlülük getirilmesinin, pay sahiplerinin bilgi alma hakkına ulaşmalarına daha çok hizmet edeceğini fikrindedir⁴⁹.

D. DİĞER YÖNETİM KURULU ÜYELERİ

Türk Ticaret Kanunu m. 407/2'ye göre, birden fazla üyesi olan yönetim kurulunun genel kurula katılması kararlaştırılan üyesi dışında kalan diğer üyeler de genel kurula katılabilir ve görüş bildirebilir. Ancak bu üyeler bakımından, genel kurula katılma Kanun gereğince, bir yükümlülük değil⁵⁰; bir hak şeklinde düzenleme altına alınmıştır. Bu hakkın kullanılabilmesi, yönetim kurulu üyelerinin pay sahibi olmaları şartına bağlı olmayıp, tamamen buldukları konum neticesinde kendilerine bahşedilen bir imkândır⁵¹. Madde gerekçesinde böylece diğer üyelerin bu haklarını kullanarak genel kurula katılıp yaptıkları işlem ve kararları açıklayarak kendilerini savunup, sorumluluk yönünden konumlarını güçlendirebilecekleri belirtilmiştir.

E. YÖNETİM KURULU ÜYELİĞİ SONA EREN KİŞİLER

Türk Ticaret Kanunu'nun 407'nci maddenin 2'nci fıkrası gereğince genel kurul toplantısına katılma yükümlülüğüne ya da hakkına sahip olanlar, hâlihazırda görevinin başında olan murahhas üyeler ile yönetim kurulu üyeleri şeklinde sıralanmıştır. Bununla birlikte yönetim kurulu üyeliği sona eren üyelerin genel kurula katılması bakımından Türk Ticaret Kanunu'nda herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Bu anlamda söz konusu kişiler bakımından kural olarak ne genel kurula katılma hakkından ne de yükümlülüğünden söz edilebilir.

⁴⁸ Aynı yönde bkz., *Teoman*, s. 31 (Yazar, bu durumu aynı zamanda yönetim kurulu ile anonim şirket arasındaki vekalet ilişkisine ve vekilin bizzat hesap verme yükümlülüğü ile de açıklamaktadır); *Bahtiyar/Hamamcioğlu*, s. 73.

⁴⁹ *Teoman*, s. 30.

⁵⁰ *Teoman*, s. 29; *Pulaşlı*, C. I, s. 917, dn. 263; *Altaş*, Soner, (2015), Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler, 6. Bası, Ankara, s. 127.

⁵¹ *Liebscher* (Editör: *Henssler/Strohn*), § 118, N. 14; *Reger* (Editor: *Bürgers/Körber*), § 118, s. 986, N. 8; *Dubs*, s. 255.

Her ne kadar bu kişilerin, genel kurula katılma hak ve/veya yükümlülükleri bulunduğu ilişkin Kanun'da açık bir hüküm olmasa da, izin alınması suretiyle, misafir ya da dinleyici olarak genel kurula katılmalarına bir engel bulunmadığı söylenebilir⁵². Bunun yanında yönetim kurulu üyelikleri sona eren üyelerin, özellikle yönetim kurulunda üye oldukları döneme ilişkin olarak, o dönemde yapılan işlemlerin adeta bir artçı etkisi olarak, genel kurulda bir karar alınması gereken hallerde, istisnai olarak genel kurul toplantısına katılma yükümlülüklerinin olduğunun kabulü gerektiği düşüncesindeyiz⁵³. Zira görev süreleri sona ermiş olmasına rağmen önceki yönetim kurulu üyelerinin, sona eren görev ilişkisinin devam eden yan yükümlülükleri nedeniyle genel kurula katılmaları ve genel kurulda bilgi alma hakkını kullanmak isteyen pay sahipleri için bilgi sunmaları, yapılan genel kurulun amaca uygun bir biçimde gerçekleşmesi ve kararlar alınabilmesi için büyük önem arz etmektedir⁵⁴.

Kanaatimizce, yukarıda yapılan açıklamalar, yönetim kurulu üyeliğinin herhangi bir nedenle boşalması üzerine *yönetim kurulu tarafından geçici olarak seçilen, ancak yapılan ilk genel kurul toplantısında, genel kurul tarafından yönetim kurulu*

geçici üyeliği onaylanmadığı için, görevi sona eren kişiler bakımından da geçerli olmalıdır (Bkz., TTK m. 363). Bu kişiler de, geçici olarak seçimlerinin ardından yapılan işlemlerle sınırlı olmak üzere, her ne kadar yönetim kurulu üyelikleri devam etmese de, gerektiğinde genel kurul toplantılarına katılmakla yükümlü olmalı ve bilgi alma hakkının etkin olarak kullanılmasına katkı sağlamalıdır. Aynı şekilde, bu kişilerin yapılan işlemler nedeniyle kendilerini savunabilmeleri için de, (*pay sahibi ya da genel kurula katılma hakkı olan kişilerden biri olmasalar dahi*) ilgili konuların görüşüldüğü genel kurula katılma haklarının olduğunun kabulü gerekir.

F. TEMSİLCİ ARACILIĞIYLA KATILIMIN SÖZ KONUSU OLUP OLMADIĞI MESELESİ

Türk Ticaret Kanunu'nun 390'ıncı maddesinin 2'nci fıkrası hükmünde, yönetim kurulu toplantıları bakımından, *yönetim kurulu üyelerinin birbirlerini temsilen oy veremeyecekleri ve toplantılara vekil aracılığıyla katılmayacakları* açıkça düzenlenmiş olmasına rağmen⁵⁵; TTK m. 407/2 hükmünde *murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurul toplantısına bizzat katılmakla yükümlü olduklarına veya temsilci aracılığıyla toplantıya katılmalarının yasak olduğuna dair* açık bir ifadeye yer verilmemiştir (Ayrıca bkz. Bakanlık Temsilcileri Yönetmeliği m. 17). Ancak buna rağmen, TTK m. 407/2 hükmü pay sahiplerinin bilgi alma haklarını kuvvetlendirmek için öngörüldüğünden; bu hakkın layığıyla kullanılabilmesi için bilginin bizzat muhatabından alınması gerekliliğinden ve anılan hükümde yer alan *"... hazır bulunmaları şarttır"* ifadesinden hareketle, *murahhas üyelerle, en az bir yönetim kurulu üyesinin, yapılan genel kurul toplantılarına, bir temsilci aracılığıyla katılmalarının veya birbirlerini*

⁵² Koch (Editör: Hüffer/Koch), § 118, s. 845, N. 21; Liebscher (Editör: Henssler/Strohn), § 118, N. 14. Karş. Pulaşlı, C. I, s. 917.

Ayrıca bkz., TTK m. 407/2 hükmünün madde gerekçesinde yer alan açıklamalar (*Burada genel kurula katılma hakkına sahip olmayanların, genel kurula izinle katılabileceğinden söz edilmiştir*).

⁵³ Aynı yönde bkz. Hüffer, § 118, s. 630, N. 10; Spindler (Editör: Schmidt/Lutter), § 118, s. 1570, N. 36; Liebscher (Editör: Henssler/Strohn), § 118, N. 14; Mülberr (Editör: Hirter/Mülberr/Roth), § 118, s. 37, N. 35 ve s. 45, N. 60 (Yazar, yönetim kurulu üyeliği sona eren ancak buna rağmen istisnai olarak katılım yükümlülüğü devam eden kişilerin bu yükümlülüğünü ihlal etmeleri halinde, bundan kaynaklı oluşan zararlardan ötürü sorumluluklarına gidilebileceğini; ancak böyle bir ihlalin, genel kurulda alınan bazı veya tüm kararların iptaline sebebiyet vermeyeceğini ifade etmiştir); Kubis, § 118, N. 99.

Ancak böyle bir durum söz konusu değilse, önceki yönetim kurulu üyeleri ve murahhas üyelerin (*pay sahibi olmaları hali hariç olmak üzere*), genel kurula alınmaları gibi bir zorunluluk söz konusu değildir [Bkz., Reger (Editor: Bürgers/Körber), § 118, s. 986, N. 8]. Ayrıca bkz. ve karşı. Pulaşlı, C. I, s. 917.

⁵⁴ Koch (Editör: Hüffer/Koch), § 118, s. 845, N. 21; Reger (Editor: Bürgers/Körber), § 118, s. 986, N. 8.

⁵⁵ Yönetim kurulu toplantıları bakımından TTK m. 390/2'de öngörülen bu temsil yasağının nedeni, anonim şirket ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki hukuki ilişkiden kaynaklanan güven faktörünün son derece önem arz etmesi ve bu nedenle de seçilen yönetim kurulu üyelerinin toplantılara ve müzakerelere bizzat katılması gerekmesinden kaynaklanmaktadır. Bu hususta bkz., Kirca/Şehirli Çelik/Manavgat, C. I, s. 494; Pulaşlı, C. I, s. 1328.

bu toplantıda temsilen hareket edebilmelerinin söz konusu olamayacağı sonucuna varılacaktır⁵⁶. Zira murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesi açısından bir yükümlülük şeklinde kaleme alınan TTK m. 407/2 hükmünün işlevsel hale getirilebilmesi ve hükümde öngörülen amaca erişilebilmesi, bu yükümlülüğün ancak ilgililerce bizzat yerine getirilmesi koşulu ile sağlanabilecektir. Bizzat yerine getirilmesi gereken bu yükümlülük, sadece kendisinin önemli bir hastalığı, yakın akrabalarından birinin ağır hastalığı veya ölümü ya da mutlaka katılması gereken ve ertelenmesi mümkün olmayan bir iş gezisi gibi geçerli bir mazeretin varlığı halinde gerçekleştirilmeyebilir⁵⁷. Fakat bu ihtimalde dahi, geçerli mazeret, genel kurula katılma yükümlülüğünün temsilci aracılığıyla yerine getirilmesi sonucunu doğurmayacak; yalnızca geçerli mazereti nedeniyle genel kurul toplantısında hazır bulunamamadan kaynaklanan bir sorumluluktan söz edilemeyecektir.

IV. MURAHHAS ÜYELERLE EN AZ BİR YÖNETİM KURULU ÜYESİNİN BULUNMASI GEREKTİĞİ GENEL KURUL TOPLANTILARI

TTK m. 407/2 c. 1’de *murahhas üye/ler ile en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurul toplantısında hazır bulunmasının şart olduğu* ifade edilmiş; ancak bahsi geçen genel kurul toplantısının türü bakımından herhangi bir ayrıma gidilmemiştir. Hal böyle olunca, hükümde bahsi geçen ilgililerin hazır bulunması gereken ya da katılabilecekleri toplantıların hangi tür genel kurul toplantı-

sı olduğunun belirlenmesinde fayda bulunmaktadır. Aşağıda yer alan alt başlıklar bu minvalde oluşturulmuştur.

A. OLAĞAN-OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL TOPLANTILARI BAKIMINDAN TÜRK TİCARET KANUNU’NUN 407’NCİ MADDESİNİN 2’NCİ FIKRASI HÜKMÜNÜN YORUMLANMASI

Anonim şirketlerde genel kurul toplantıları, toplantının yapılacağı zaman bakımından olağan ya da olağanüstü genel kurul toplantısı olarak ikiye ayrılmaktadır (TTK m. 409). Anonim şirketin olağan genel kurul toplantısı, her faaliyet dönemini izleyen üç ay içerisinde yapılırken (TTK m. 409/1); olağanüstü genel kurul toplantıları ise, herhangi bir zamana bağlı olmaksızın gerektiğinde, toplanıp karar alınmasına ihtiyaç duyulan zamanlarda yapılmaktadır (TTK m. 409/2). Bu çerçevede, olağan genel kurul toplantısı yılda bir kez gerçekleştirilirken; olağanüstü genel kurul toplantı sayısına dair kanun koyucunun bir alt ya da üst sınır öngörmediği görülmektedir.

Murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin TTK m. 407/2’ye göre katılması gereken genel kurul toplantısının, olağan genel kurul toplantısı mı yoksa olağanüstü genel kurul toplantısı mı olduğu hususunda madde metninde ya da madde gerekçesinde herhangi bir açıklamaya yer verilmediği gibi; “*Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları İle Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik*”in⁵⁸ “*Toplantıda bulunma zorunluluğu*” üst başlıklı 17’inci maddesinde de yapılacak olan genel kurul toplantısı bakımından olağan ya da olağanüstü genel kurul ayrımlarına gidilmediği görülmektedir.

Oysa söz konusu bu Yönetmelikle yürürlükten kaldırılan “*Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmelik*”in⁵⁹ 20’nci maddesinin 2’nci fıkrasında – 6762 sayılı mülga TTK’da bu konuda açık bir

⁵⁶ Aynı yönde bkz., **Reger** (Editör: **Bürgers/Körber**), § 118, s. 986, N. 8; **Koch** (Editör: **Hüffer/Koch**), § 118, s. 844, N. 21; **Spindler** (Editör: **Schmidt/Lutter**), § 118, s. 1571, N. 39; **Teoman**, Bizzat Katılma Yükümü, s. 418; **Pulaşlı**, C. I, s. 917; **Hüffer**, § 118, s. 630, N. 10; **Liebscher** (Editör: **Henssler/Strohn**), § 118, N. 14; **Kubis**, § 118, N. 101. Ayrıca bkz. **Tekinalp**, Ünal, (2015), Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, İstanbul, s. 279; **Mülbert** (Editör: **Hirter/Mülbert/Roth**), § 118, s. 39-40, N. 44 ve s. 41, N. 48.

⁵⁷ **Mayrhofer** (Editör: **Wachter**), § 118, s. 688, N. 20; **Spindler** (Editör: **Schmidt/Lutter**), § 118, s. 1571, N. 39; **Liebscher** (Editör: **Henssler/Strohn**), § 118, N. 14; **Kubis**, § 118, N. 101.

Doktrinde, bu hallerin, ilgili kişinin katılma yükümlülüğünü ortadan kaldıran haller olmadığı; yalnızca yükümlülüğün ihlal edildiği sonucunun ortaya çıkmasına engel olduğu da savunulmuştur. Bu yönde bkz., **Mülbert** (Editör: **Hirter/Mülbert/Roth**), § 118, s. 40, N. 44, ayrıca bkz., s. 43, N. 55.

⁵⁸ R.G. Tarih: 28.11.2012, Sayı: 28481.

⁵⁹ R.G. Tarih: 07.08.1996, Sayı: 22720.

düzenlemeye yer verilmediği halde – yönetim kurulu üyelerinden en az birisinin “olağan genel kurul toplantılarında” bulunması gerektiğinden, aksi takdirde bahsi geçen olağan genel kurul toplantısının yapılamayacağından söz edilmiş; bu düzenleme ile de olağanüstü genel kurul toplantılarında mutlaka bir yönetim kurulu üyesinin bulunması şartının aranmayacağı şeklindeki yorumun önü açılmıştı⁶⁰.

Kanaatimizce, hem TTK m. 407/2 hükmünde ve madde gerekçesinde hem de “Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları İle Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik” m. 17 düzenlemesinde, yapılacak olan genel kurul toplantıları bakımından bir ayrıma gidilmemiş olması ve hükmün öngörülme amacı da dikkate alındığında, murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin bulunmasının şart olduğu genel kurul toplantısı, olağan genel kurul toplantısı olabileceği gibi⁶¹; olağanüstü genel kurul toplantısı da olabilecektir⁶². Her iki tür toplantı bakımından, murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin toplantıda hazır bulunması şarttır ve bu yükümlülüğün yerine getirilmemiş olmasının ilgililer bakımından birtakım hukuki sonuçları doğacaktır⁶³.

B. ÇAĞRILI-ÇAĞRISIZ GENEL KURUL TOPLANTILARI BAKIMINDAN TÜRK TİCARET KANUNU’NUN 407’NCİ MADDESİNİN 2’NCİ FIKRASI HÜKMÜNÜN YORUMLANMASI

Anonim şirketlerde genel kurul toplantıları, belirli bir çağrı prosedürüne uyulup uyulmaması

bakımından “çağrılı” ve “çağrısız” genel kurul toplantıları olmak üzere ikili bir ayrıma tâbi tutulmaktadır. TTK m. 410 ilâ 414 hükümleri çerçevesinde yetkili kişiler eliyle⁶⁴, usulünce yapılan bir çağrı işleminin ardından gerçekleştirilen genel kurul toplantıları “çağrılı genel kurul toplantıları” olarak nitelendirilirken; TTK m. 416’daki şartların yerine getirilmesi üzerine çağrı merasimine uyulmaksızın yapılan genel kurul toplantıları ise, “çağrısız genel kurul toplantıları” olarak adlandırılmaktadır.

Çağrı prosedürü işletilerek yapılan çağrılı genel kurul toplantılarında, murahhas üye/üyeler ile en az bir yönetim kurulu üyesinin hazır bulunmasının şart olduğu hususunda herhangi bir tereddüt yer almamaktadır.

Bununla birlikte, TTK m. 407/2 kapsamında genel kurul toplantısında hazır bulunmaları şart olan murahhas üye/ler ve yönetim kurulu üyelerinden en az biri bakımından öngörülen yükümlülüğün çağrısız genel kurul toplantılarını da kapsayıp kapsamadığı sorusu ayrıca irdelenmesi gereken konulardan birini oluşturmaktadır. Zira TTK m. 416 hükmüne bakıldığında, genel kurula katılmaya ve toplantılarının yapılmasına ilişkin hükümler saklı kalmak koşuluyla, çağrıya ilişkin usule uyulmaksızın bir genel kurul toplantısı yapılabilmesi için, bütün payların sahiplerinin veya temsilcilerinin hazır bulunması, hiçbirinin bu şekilde toplantı yapılmasına itiraz etmemesi ve bu nisapla genel kurul olarak toplanılması gerekir. Toplantı nisabı var olduğu sürece, bu şekilde toplanılan genel kurulda, kararlar alınabilmesi mümkündür. Görüldüğü üzere, çağrısız genel kurul toplantılarının yapılabilmesi bakımından kanun koyucunun aradığı esaslı şart, “bütün payların sahiplerinin veya temsilcilerinin, aralarından birinin itirazda bulunmaması şartıyla, genel kurul olarak toplanması”dır. Ancak, bu şekilde yapılan toplantılarda da, TTK m. 407/2, c. 1 hükmünün uygulama alanı bulup bulmayacağı sorusu Kanun’da cevapsız bırakılmıştır.

⁶⁰ 6762 sayılı TTK dönemindeki bu düzenleme ve doktrindeki tartışmalar bakımından ayrıntılı açıklamalar için bkz., yukarıda “I- Giriş” kısmında yer alan açıklamalar.

⁶¹ Yönetim kurulu üyelerinin genel kurula katılma haklarının en azından olağan genel kurul toplantıları bakımından olması gerektiği, zira bu toplantılarda yönetim kurulunun ibrası yönünde karar alınacağı, alınan bu karara karşı yönetim kurulunun açıklamada bulunma ve olası itirazlarını ileri sürebilme imkânı olması gerektiği yönünde ayrıca bkz. Zöllter-Petzoldt, s. 608.

⁶² Bu yönde ayrıca bkz., Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 487.

⁶³ Bu konuda bkz. aşağıda “VI. Türk Ticaret Kanunu’nun 407’nci Maddesinin 2’nci Fikrasına Aykırılığın Hukuki Sonuçları” üst başlığında yer alan açıklamalar.

⁶⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Narbay, Şafak, (2006), “TTK Tasarısı’nda Anonim Ortaklık Genel Kurulunu Toplantıya Davete Yetkili ve Görevli Olanlara İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi, HPD 2006, S. 7, s. 168 vd.

Kanaatimizce bu soruya cevap aranırken, “*murahhas üye/ler ile en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurulda hazır bulunma yükümlülüğü*” ve “*yönetim kurulu üyelerinin genel kurula katılma hakkı*” bakımından ikili bir ayrıma gidilmesi gerekir.

Murahhas üye/ler ile en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurulda hazır bulunmalarını şart koşan TTK m. 407/2, c. 1 hükmünün ilk ve esaslı amacının pay sahiplerinin bilgi alma haklarını layıkıyla kullanmaları olduğu madde gerekçesinde açıkça ifade edilmiş ve bu hususta ayrıca TTK m. 437 hükmüne de göndermede bulunulmuştur. Ancak çağrısız bir biçimde toplanan tüm pay sahipleri veya temsilcileri, bilgi alma hakkını sağlamaya yönelik olarak kaleme alınan TTK m. 407/2, c. 1'deki şart bakımından, murahhas üye/ler ile yönetim kurulu üyelerinden en az birini toplantıya katılım yükümlülüğünden muaf tutmayı seçmiş ve yapılan çağrısız genel kuruldan, bahsi geçen fıkradaki ilgili kişileri haberdar etmemişlerse, artık bu kişilerin genel kurul toplantısında hazır bulunmadıkları gerekçesi ile sorumluluklarına gidilememesi ya da pay sahiplerinin, bilgi alma ve inceleme hakkını kullanamadıkları gerekçesi ile genel kurulda alınan kararlar aleyhine iptal davası açamamaları gerekir⁶⁵.

Fakat çağrısız bir şekilde toplanacak olsalar dahi, pay sahiplerinin yapılacak genel kurul toplantısından yönetim kurulu üyelerini ve varsa murahhas üye/leri makul bir süre öncesinden haberdar ettikleri bir varsayımda⁶⁶, TTK m. 407/2,

c. 1 kapsamındaki yükümlülüklerinin devam edeceği ve bu yükümlülüğün yerine getirilmemesinin sonuçlarına da katlanmaları gerekeceği unutulmamalıdır.

Yönetim kurulu üyeleri (ve varsa murahhas üye/üyeler) açısından, genel kurul toplantısına katılmanın aynı zamanda bir hak teşkil ettiği daha önce de ifade edilmişti⁶⁷. Çağrılı genel kurullarda, çoğu kez yönetim kurulu eliyle şekillendirilen çağrı prosedürü nedeniyle, yönetim kurulu üyelerinin genel kurulda bulunma hakkı sağlanmış olmaktadır. Ancak çağrısız genel kurul toplantılarının yapıldığı hallerde -yönetim kurulu üyeleri aynı zamanda o şirkette pay sahibi değilse- pay sahipleri veya temsilcilerinin, yönetim kurulu üyelerinin genel kurula katılma hakkının ihlal edilip edilmediği hususu ile çoğu kez ilgilenmedikleri ve böyle bir toplantıdan onları haberdar etmeden toplantı yapma yolunu tercih edebildikleri görülmektedir⁶⁸. Böyle bir durumda pay sahiplerinin bilgi alma hakkını kullanmayı tercih etmedikleri ifade edilse dahi, acaba buna rağmen yönetim kurulu üyelerinin genel kurul toplantısına katılma haklarının ihlal edildiğinden söz edilebilecek midir?

Kanaatimizce, TTK m. 407/2'nin madde metninde ve madde gerekçesinde de açıkça yer verildiği üzere, yönetim kurulunun genel kurula katılması hem bir hak hem de bir yükümlülük şeklinde tanımlanmıştır. Bu gerçek karşısında, çağrısız genel kurul toplantıları bakımından dahi, yönetim kurulunun genel kurula katılma hakkının ihlal edilmemesi ve gerektiğinde genel kurulda, özellikle kendileri hakkında alınacak kararlar bakımından açıklama yapabilme ve kendilerini savunabilme imkânının verilmesi amacıyla, yapılacak toplantıdan yönetim kurulunun makul bir süre öncesinde haberdar edilmesi gerekir⁶⁹. Böylelikle

⁶⁵ Ayrıca bkz., **Zöllter-Petzoldt**, s. 608-609 (Yazar ayrıca, çağrısız genel kurul toplantılarında yönetim kurulu eliyle yapılan bir çağrının söz konusu olmadığını; pay sahiplerinin genel kurulda yönetim kurulundan kural olarak bilgi alma hakkının bulunduğunu, ancak bu hakkı her hâlükârda ve mutlaka kullanmaya da zorlanamayacaklarını; pay sahiplerinin yönetim kurulunu genel kurulda dinleme gibi bir yükümlülüklerinin olmadığını ifade ederek, yönetim kuruluna haber vermeyerek, yalnızca pay sahipleri veya temsilcileri arasında çağrısız genel kurul toplantısı yapılmasının mümkün olduğunu belirtmektedir).

⁶⁶ Çağrı prosedürüne uyulmadan yapılan genel kurul toplantısı hakkında murahhas üye/üyeler ile en az bir yönetim kurulu üyesini haberdar edip etmedikleri noktasında uygulamada çıkabilecek ispat sorunlarının önüne geçilebilmesi amacıyla, yönetim kuruluna bu bildirim yazılı biçimde yapılmasında fayda olacaktır.

⁶⁷ Bkz. yukarıda “II. Türk Ticaret Kanunu'nun 407'nci Maddesinin 2'nci Fıkrasının Öngörülme Amacı” başlığı altında yer alan açıklamalar.

⁶⁸ **Zöllter-Petzoldt**, s. 607.

⁶⁹ Aynı yönde bkz., **Zöllter-Petzoldt**, s. 609; **Mülberr** (Editör: **Hirter/Mülberr/Roth**), § 118, s. 41, N. 50 (Yazar, ayrıca tek kişilik anonim şirketlerin genel kurul toplantılarında da aynı kuralın geçerli olduğunu ifade etmiştir). Ayrıca bkz., **Koch** (Editör: **Hüffer/Koch**), § 118, s. 845, N. 21. İsviçre hukuku bakımından karşı, **Dubs**, Dieter/**Truffer**, Roland (Editör: Honsell/Vogt/Watter), (2012), Obligationen-

yönetim kurulu üyelerinin genel kurul toplantılarına katılma hakkı, etkin bir biçimde sağlanmıştır. TTK m. 407/2'deki ilgililere, yaklaşan çağrısız genel kurul toplantısına dair bildirim, onların toplantıya katılmasına imkân verecek makul bir süre içinde ve usulünce yapıp yapılmadığı her somut olayın özelliğine göre tespit edilmiştir⁷⁰.

C. GENEL KURUL TOPLANTILARINA FİZİKİ YA DA ELEKTRONİK ORTAMDA KATILIM BAKIMINDAN TÜRK TİCARET KANUNU'NUN 407'NCİ MADDESİNİN 2'NCİ FIKRASI HÜKMÜNÜN YORUMLANMASI

Murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin, yapılacak anonim şirket genel kurul toplantısına katılımının mutlaka fiziki olarak mı gerçekleştirilmesi gerektiği, bir diğer ifade ile bahsi geçen ilgililerin yapılan fiziki toplantıya elektronik ortamda iştirak edip edemeyeceği sorusuna da cevap aranmasında fayda bulunmaktadır. Bu sorunun cevabı için öncelikle genel kurul toplantılarının tamamen elektronik ortamda yapılması imkânının olup olmadığı hususu açıklığa kavuşturulmalıdır.

Elektronik toplantılar doktrinde, *fiziki kurula elektronik ortamda katılım* ve toplantının tamamen elektronik ortamda yapıldığı *sanal kurul* olmak üzere iki tür olarak kabul edilmektedir⁷¹.

recht II, Basler Kommentar, 4. Auflage, Basel, Art. 701, s. 951, N. 1 ve Art. 702a, s. 964, N. 4 (Yazarlar, çağrısız genel kurul toplantılarında yönetim kurulu üyelerinin bulunmasının gerekli olmadığını savunmaktadırlar).

⁷⁰ Pay sahiplerinin, çağrısız genel kurul toplantısından yönetim kurulu üyelerini ve varsa murahhas üye/leri haberdar etmeyerek, onların genelde katılma hakkını ihlal etmeleri halinde, bu durumun hukuki sonuçlarının ne olacağı meselesi ise, aşağıda "V. B. Murahhas Üyelerle Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurula Katılma Hakkının İhlalinin Hukuki Sonuçları" başlığı altında ele alınacaktır.

⁷¹ **Pulaşlı**, s. 876; **Falcioğlu**, Mete Özgür, (2016), 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat Kapsamında Anonim Şirketlerde Elektronik Genel Kurul, Ankara, s. 50 vd; **Yayla**, Ümit, (2013), Anonim Ortaklık Genel Kurulları/Elektronik Genel Kurullar, İstanbul, s. 42; **Arı**, Zekeriyya, (2009), "Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Elektronik Ortama İlişkin Hükmü (Tasarı m. 1527) ve Sanal Genel Kurul", EÜHFD, 2009, C. XIII, S. 3-4, s. 191 vd.; **Bahtiyar**, Mehmet (Editörler: **Teoman**, Ömer/**Hamamcioğlu**, Esra/ **Karmanlioğlu**, Argun/**Görmez**, Onur), (2014), "6102 sayılı

Türk Ticaret Kanunu'nun "Elektronik ortamda kurullar" başlıklı 1527'nci maddesi hükmünde de bazı kurulların, tamamen elektronik ortamda (*sanal olarak*) yapılabileceği açıkça zikredilmiştir. Nitekim anılan maddenin ilk fıkrasına göre, yönetim kurulu toplantılarının **tamamen** elektronik ortamda yapılabilmesi mümkündür. Bu düzenleme Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, TBMM'nde görüşüldüğü sırada Tasarı'ya eklenmiştir. Bu değişikliğin gerekçesi ise TBMM Genel Kurul Toplantı Tutanağı'nda şu şekilde ifade edilmiştir; "...birinci fıkrasında yapılan değişiklikle; bir yönetim veya müdürler kurulu toplantısının tamamen elektronik ortamda, yani fiziki toplantı hiç yapılmadan icra edilmesiyle, toplantının kısmen fiziken kısmen de elektronik ortamda katılım yoluyla gerçekleştirilmesi halinde birbirinden açıkça ayrılması ve iki halin de kanunen mümkün olduğunun açıkça belirtilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, toplantının bu olanaklardan biri kullanılarak yapılması halinde nisaplarda hiçbir değişiklik olmayacağı açıkça hükme bağlanarak, olası tereddütler bertaraf edilmiştir. Şu husus da açıkça belirtilmelidir; kısmen fiziken kısmen de elektronik ortamda katılım suretiyle yapılan toplantılarda, fiziken mevcut bulunan üyelerin toplantı nisabını oluşturmuş bulunmalarına veya tersine gerek yoktur. Toplantıya bir üye fiziken gelmişse, diğer üyeler toplantıya elektronik ortamda katılabilirler ya da tersi olabilir. Birinci fıkranın son cümlesi bu ve benzeri sorunları çözüme bağlamak amacıyla öngörülmüştür"⁷². Ancak belirtmek gerekir ki, bu hüküm sadece yönetim kurulu ve müdürler kurulu toplantılarını kapsar.

Genel kurul toplantılarına ilişkin TTK m. 1527/5'de "Anonim şirketlerde genel kurullara

TTK ve İkincil Düzenlemelere Göre Anonim Şirketlerin Genel Kurullarında Uygulanacak Elektronik Genel Kurul Sistemi-1", Türk Ticaret Kanunu'na İlişkin İkincil Mevzuatın Değerlendirilmesi Sempozyumu (15 Aralık 2012), Ankara 2014, s. 114 (Elektronik Sistem); **Tekinalp**, Tek Kişilik Ortaklık, s. 147; **Bulut**, Abdulkadir, (2014), Anonim Şirket Elektronik Genel Kurul Uygulamasında Pay Sahiplerinin Bilgi Alma Hakkı, Ankara 2014, s. 71 vd.; **Kayihan**, Şaban, (2003), "Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul ve İnternet", BATİDER, C. XXII, S. 1, s. 102.

⁷² https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_g_birlesim_baslangic?P4=20839&P5=H&page1=125&page2=125 (E. T. 03.08.2018).

elektronik ortamda katılma, öneride bulunma, görüş açıklama ve oy verme, fiziki katılmanın ve oy vermenin bütün hukuki sonuçlarını doğurur” hükmüne yer verilmiş ancak genel kurulun tamamen elektronik ortamda *-sanal genel kurul şeklinde-* yapılabileceğine ilişkin (TTK m. 1527/1’de olduğu gibi) açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Türk Ticaret Kanunu’nda elektronik yönetim kurulu toplantıları ile elektronik genel kurul toplantılarına ilişkin ayrı fıkralarda farklı düzenlemelere yer verilmesi, genel kurulun fiziki ortamda katılım olmaksızın sadece sanal olarak toplanmasının mümkün olup olmayacağı hususunda tartışmalara yol açmıştır.

6102 sayılı Kanun henüz Tasarı aşamasında iken konuyu ele alan *Ari*’ya göre, her ne kadar Tasarının genel gerekçesine ve 1527’nci maddenin gerekçesine bakıldığında sanal genel kurulun öngörülmediği izlenimi ortaya çıksa da madde metnine bu durum yansımadığından ve metinde *“elektronik ortam”* ibaresine yer verilerek herhangi bir kısıtlama getirilmediğinden genel kurulun tamamen elektronik ortamda yapılması mümkündür⁷³.

Bahtiyar ve Hamamcıoğlu ise, TTK m. 1527/5 hükmünde *“genel kurullara elektronik ortamda katılma”* dan söz edildiği, yönetim kurulu toplantısında olduğu gibi açıkça sanal genel kurula izin verilmediği gerekçesi ile genel kurul toplantısının tamamen elektronik ortamda yapılmasının mümkün olmadığı sadece fiziki genel kurula elektronik ortamda katılımın mümkün olduğu görüşündedir⁷⁴.

Aynı görüşte olan *Üçışık ve Çelik*, bu görüşlerini inceleme konumuz olan TTK m. 407/2 hükmü ile de desteklemektedirler. Anılan yazarlara göre, TTK m. 407 gereğince murahhas üyeler ile en az bir yönetim kurulu üyesinin, denetçinin ve Bakanlık temsilcisinin genel kurul toplantısında hazır bulunması zorunluluğu *“fiziki olarak”* bir genel kurul toplantısı yapılmasını da zorunlu kılmaktadır⁷⁵.

Mevcut düzenlemeler kapsamında sanal genel kurul toplantısı yapılamayacağı görüşünde olan *Pulaşlı* ise, bu görüşünü *“Anonim Şirketlerde Elektronik Ortamda Yapılacak Genel Kurullara İlişkin Yönetmelik”* in 9’uncu maddesi hükmüne dayandırmaktadır⁷⁶. İlgili hükme göre, *“Genel kurul toplantısı fiziki ve elektronik ortamda aynı anda açılır...”*.

Kanaatimizce de, TTK m. 1527/5 hükmünün düzenlenme şekli nazara alındığında, genel kurul toplantılarının tamamen elektronik ortamda yapılabilmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılacaktır. Zira yukarıda da belirttiğimiz üzere, elektronik kurullara ilişkin 1527’nci maddede yönetim kurulu ve genel kurul toplantıları bakımından farklı fıkralarda farklı esaslar benimsenmiştir. Anılan maddenin 1’inci fıkrasında, yönetim kurulu toplantılarının fiziki toplantıya elektronik ortamda katılım şeklinde gerçekleştirilebileceği gibi; tamamen elektronik ortamda yapılabileceği de açıkça vurgulanmıştır. Bu fıkra söz konusu ekleme, Tasarı’nın Meclis görüşmeleri esnasında yapılmış ve madde gerekçesinde, olabilecek tereddütlerin giderilmesi amacıyla, fıkra metnine açıkça tamamen elektronik (sanal) ortamda yönetim kurulu toplantıları yapılabileceğinin eklendiği ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere esasında kanun koyucu da, elektronik kurul bakımından, doktrinde de benimsendiği üzere, iki tür kabul etmiştir: Sanal kurul ve fiziki kurula elektronik ortamda katılım.

Ancak elektronik ortamda genel kurul bakımından TTK m. 1527/5’te sadece *genel kurula elektronik ortamda katılmadan* söz edilmiş; ayrıca genel kurulun tamamen elektronik ortamda (sanal

⁷³ **Ari**, s. 196. Aynı yönde bkz., **Kendigelen**, Abuzer, (2016), Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, Güncellenmiş 2. Basıdan 3. (Tıpkı) Bası, İstanbul, s. 600-601; **Falcıoğlu**, s. 183.

Bilge ise, internet kullan(a)mayan ortakların genel kurula katılma ve ortaklık haklarını kullanma olanağını elinden alacağı için tamamen sanal bir genel kurula izin verilmesi gerektiği görüşündedir (**Bilge**, Mehmet Emin, (2003), Anonim Ortaklık Genel Kurullarına İnternet Aracılığıyla Katılım, Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp’e Armağan, C. I, İstanbul, s. 225).

⁷⁴ **Bahtiyar/Hamamcıoğlu**, s. 13. Ayrıca bkz., **Bahtiyar**, Elektronik Sistem, s. 119-120.

⁷⁵ **Üçışık/Çelik**, s. 224.

⁷⁶ **Pulaşlı**, s. 876, dn. 210.

genel kurul) yapılabileceğine dair bir hükme yer verilmemiştir. Meclis görüşmeleri esnasında tereddütleri giderme adına TTK m. 1527/1 hükmüne ekleme yapılırken; 5'inci fıkrada böyle bir değişiklik yapılma gereği de duyulmamıştır. Yine anonim şirket genel kurul toplantılarına elektronik ortamda katılma, öneride bulunma, görüş açıklama ve oy kullanmaya ilişkin usul ve esasların düzenlendiği “Anonim Şirketlerde Elektronik Ortamda Yapılacak Genel Kurullara İlişkin Yönetmelik” hükümlerinde de sadece **genel kurula elektronik ortamda katılmadan** söz edildiği; ancak genel kurulun tamamen elektronik ortamda yapılmasından bahsedilmediği görülmektedir. Anılan Yönetmelik'in tanımlar başlıklı 4'üncü maddesinde “Elektronik ortamda katılma: Anonim şirket genel kurul toplantılarına EGKS'den katılmayı, görüş açıklamayı, öneride bulunmayı ve oy kullanmayı ifade eder” hükmüne yer verildikten sonra 9'uncu maddesinde “Genel kurul toplantısı fiziki ve elektronik ortamda aynı anda açılır” ifadesine yer verilmiştir. Tüm bu hükümler ve Tasarı'nın kanunlaşma sürecindeki gelişmeler birlikte değerlendirildiğinde, hali hazırda mevzuatımızın sanal genel kurula müsaade etmediği neticesine varılmaktadır⁷⁷.

⁷⁷ Ancak günümüz teknolojisindeki gelişmeler de nazara alındığında sözü edilen düzenlemelerin tekrar gözden geçirilerek, sanal genel kurul toplantıları yapılabilmesinin önünün açılmasının isabetli olacağı kanaatindeyiz. Ayrıca bkz., **Kaya**, Mustafa, İsmail, (2003), “Anonim Ortaklıkların Genel Kurul Toplantılarının İnternet Aracılığıyla Yapılması”, AÜHF, C. 52, S. 4, s. 211 ve s. 217-218 (Yazar, 6762 sayılı Kanun döneminde kaleme aldığı makalesinde, anonim şirketlerin gerekli alt yapıyı hazırladıktan ve esas sözleşmelerini buna uygun hale getirdikten sonra, genel kurullarını sanal bir ortamda yapabilmeleri gerektiğini savunmaktadır); **Kayhan**, s. 102 (Yazar, 6762 sayılı Kanuna göre, tamamen sanal/virtüel genel kurul toplantısı yapılmasının de lege lata mümkün olmadığını belirttiğinden sonra; bu imkânın önüne set çekilmesinin yerinde olmadığını, böyle bir düzenlemeye Kanunda yer verilmesi gerektiğini belirtmektedir). Nitekim İsviçre hukukunda da giderek artan eğilimin, pay sahiplerinin fiziken bir araya gelmeksizin tamamen sanal ortamda genel kurul toplantılarını yaparak karar alabilmesi olduğu ve bu nedenle de İsviçre Borçlar Kanunu'na (OR) ilişkin Tasarı metnine bunun yansıtıldığı görülmektedir. **23 Kasım 2016 tarihli İsviçre Borçlar Kanunu'nun (OR) Anonim Şirketlere İlişkin Hükümlerinde Değişiklik Tasarısı'nın** [Obligationenrecht Entwurf (Aktienrecht)] 701c maddesinde, “yönetim kurulunun, genel kurul toplantısının yapıldığı yerde bulunmayan pay sahiplerine, pay sahipliği haklarını elektronik yollar üzerinden kullana-

Bu açıklamaların ardından çalışma konumuz bakımından üzerinde durulması gereken husus ise, TTK m. 407/2 hükmüne göre genel kurula katılacak olan yönetim kurulu üyeleri ve varsa murahhas üye/lerin, genel kurul toplantısına elektronik ortamda katılmalarının mümkün olup olmadığıdır. Bu meseleyi değerlendirirken, TTK m. 407/2, c. 1'e göre, genel kurulda hazır bulunma yükümlülüğü altında olanlar ile TTK m. 407/2, c. 2'ye göre, genel kurula katılma hakkı olanlar arasında bir ayrıma gidilmesi gerekir.

TTK m. 407/2, c.1'de yer alan “**murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurulda hazır bulunması şarttır**” ifadesinden hareketle, genel kurul toplantısına katılma yükümlülüğü olan bu kişilerin, mutlaka fiziki ortamda yapılan genel kurul toplantısına katılmaları gerektiği sonucuna varılacaktır. Bu anlamda genel kurul toplantısına katılma yükümlülüğünün aynı zamanda, genel kurul toplantısında fiziken bulunma yükümlülüğü olarak da anlaşılması gerekir⁷⁸. Nite-

bilmelerini öngörebileceği” düzenlendikten sonra; “Sanal Genel Kurul (Virtuelle Generalversammlung)” başlıklı 701d maddesinin 1'inci fıkrasında ise, “Esas sözleşmede bu durum öngörülmüşse ve yönetim kurulu, çağrıda bağımsız temsilcileri belirtmiş ise, genel kurul, toplantı yeri olmaksızın elektronik araçlarla yapılabilir” ifadesi ile genel kurulun tamamen sanal ortamda yapılabilmesine dair bir değişiklik getirilmek istenmektedir. Ayrıca bkz., **Pulaşlı**, Hasan, “Elektronik Ortamda Anonim Şirket Genel Kuruluna İlişkin Düzenlemelerin Evrimi ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunundaki Durum”, Arslanlı Bilim Arşivi, s. 58 ve s. 73 (www.arslanlibilimarsivi.com- E.T. 06.09.2018).

⁷⁸ Aynı yönde bkz. **Bahtiyar/Hamamcıoğlu**, s. 76; **Bulut**, s. 76 (Yazar, bu görüşünü TTK m. 407/2-3'ün yanı sıra TTK m. 409/3'de yer alan “Aksine esas sözleşmede hüküm bulunmadığı takdirde genel kurul, şirket merkezinin bulunduğu yerde toplanır” ifadesi ile de desteklemektedir). Mehaz Alman hukukunda da AktG § 118 (3)'de, toplantıya katılmaları gereken yönetim kurulu üyeleri (die Mitglieder des Vorstands) bakımından, ses ve görüntü aktarımı suretiyle genel kurula katılım imkânı kabul edilmezken; gözetim kurulu üyeleri açısından, (die Mitglieder des Aufsichtsrats) bu imkânın söz konusu olduğu düzenleme altına alınmıştır. Bu hususta ayrıca bkz., **Liebscher** (Editör: **Henssler/Strohn**), § 118, N. 14; **Reger** (Editor: **Bürgers/Körber**), § 118, s. 986, N. 9; **Mayrhofer** (Editör: **Wachter**), § 118, s. 688, N. 21; **Kubis**, § 118, N. 104; **Mülbert** (Editör: **Hirter/Mülbert/Roth**), § 118, s. 44, N. 57-58 (Yazar, gözetim kurulu üyelerinin, genel kuruldaki pasif rollerinden ötürü, yönetim kuruluna nazaran genel kurulda fiziken bulunmalarının daha az önemli olduğunu, bu nedenle de esas sözleşme ile yalnızca gözetim kurulu üyelerinin görüntü ve ses aktarımı suretiyle katılmalarına imkân verilebi-

kim TTK'ya göre, tamamen sanal ortamda bir genel kurul toplantısı mümkün olmayıp; ancak fiziken yapılan toplantıya elektronik ortamda katılmadan söz edilebilmektedir. Bu noktada, fiziken yapılması gereken genel kurul toplantısında en azından (varsa) murahhas üye/ler, en az bir yönetim kurulu üyesi, denetçi ve Bakanlık Temsilcisi bulunması gerekmektedir. Bu sayılanlar dışındaki kişilerin ve pay sahiplerinin ise, mutlaka fiziki ortamda yapılan genel kurul toplantısına katılmalarını zorunlu kılacak bir düzenlemeye Kanun'da yer verilmemiştir⁷⁹.

Diğer yönetim kurulu üyeleri bakımından ise, genel kurula katılmanın bir hak şeklinde kaleme alındığı (Bkz. TTK m. 407/2, c. 2) da göz önünde bulundurulursa, genel kurula elektronik ortamda katılma hakkına sahip olan pay sahipleri gibi, onların da isterlerse fiziki ortamda isterlerse de elektronik ortamda bu katılımı gerçekleştirebileceklerini söylemek mümkündür. Nitekim TTK m. 1528'de yer alan "**Elektronik ortamı kullanmak isteyen ortaklar, pay sahipleri ve yönetim kurulu**

leceğini; ancak esas sözleşmeye genel bir biçimde gözetim kurulu üyelerinin katılma yükümlülüğünü ortadan kaldıran bir düzenleme yazılamayacağını ifade etmiştir).

Alman hukukundaki "gözetim kurulu sistemi" hakkındaki genel açıklamalar için ayrıca bkz., Ünal, s. 51 vd.

⁷⁹ Karş. Bahtiyar/Hamamcıoğlu, s. 14-15 (Yazar, tüm pay sahiplerinin elektronik olarak genel kurul toplantısına katılması ile toplantı yapılması halinde alınan kararların yokluk yaptırımına tâbi olduğunu ifade etmekte ve hatta bu toplantıda kararlar oy birliği ile alınmış olsa dahi sonucun değişmeyeceğini vurgulamaktadır).

Ancak kanaatimizce, pay sahiplerinden bazılarını elektronik ortamda genel kurula katılma imkânı verilirken, bazılarını mutlaka fiziki ortamda katılıma zorlamak, hem pay sahipleri arasındaki eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil edecektir hem de hangi pay sahiplerinin hangi toplantılarda fiziken bulunmaları gerektiğinin belirlenmesi bağlamında, bu belirmenin kim tarafından, nasıl ve ne kadar süreliğine yapılacağı gibi bazı sorunları ve belirsizlikleri beraberinde getirecektir. Bu nedenle pay sahiplerinin genel kurula elektronik ortamda katılma haklarını düzenleyen mevzuat hükümleri de dikkate alındığında, bazı pay sahiplerinin mutlaka genel kurul toplantısına fiziki ortamda katılmaları gerektiği ile ilgili bir yükümlülük getirilmesi, hakkın düzenleniş şekli ile bağdaşmayacaktır.

Özellikle yönetsel haklar bakımından pay sahipleri arasında eşit işlem ilkesi hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz., Yıldız, Şükrü, (2004), Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Ankara, s. 99 vd.; Eminoğlu, Cafer, (2015), "Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından "Eşit Şartlarda Eşit İşlem" İlkesi", TFM 2015/1, s. 80 vd.

üyeleri elektronik posta adreslerini şirkete bildirirler" ifadesinin de, genel kurul toplantısında mutlaka bulunması gereken yönetim kurulu üyeleri açısından değil; TTK m. 407/2, c. 2'de belirtilen ve genel kurul toplantısına katılma hakkına sahip olan yönetim kurulu üyeleri açısından geçerli olduğunun kabulü gerekir.

V. TÜRK TİCARET KANUNU'NUN 407'NCİ MADDESİNİN 2'NCİ FIKRASINA AYKIRILIĞIN HUKUKİ SONUÇLARI

İlk defa TTK m. 407/2 ile kanuni bir hüküm halini alan yönetim kurulu üyeleri ve (varsa) murahhasların genel kurul toplantısına katılmaları ile ilgili düzenlemenin ihlalinin ne gibi hukuki sonuçlarının olacağı sorusu mutlaka cevaplandırılması gereken meselelerden bir diğerini oluşturmaktadır. Ancak bu soruya yanıt ararken, TTK m. 407/2'de belirtilen ilgililerden genel kurula katılma yükümlülüğüne tâbi olanlar ile genel kurula katılma hakkına sahip olanlar arasında bir ayrıma gidilmesinde fayda bulunmaktadır. Aşağıdaki başlıklardır bu düşünceden hareketle yapılmıştır.

A. MURAHHAS ÜYELERLE EN AZ BİR YÖNETİM KURULU ÜYESİNİN GENEL KURULDA HAZIR BULUNMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLALİNİN HUKUKİ SONUÇLARI

1. Mahkeme Yoluyla Bilgi Alma Hakkının Kullanılması

Genel kurul toplantısı sırasında pay sahibinin, divan başkanı aracılığıyla yönetim kurulundan bilgi alma hakkı kapsamında bilgi talep ettiği ancak bu talebin *yönetim kurulu üyesinin ve (varsa) murahhas üyelerin toplantıda hazır bulunmaması sebebiyle kabul edilmediği* veya *cevapsız bırakıldığı* bir durumda, pay sahibinin, bilgi alma hakkına dair TTK m. 437/5 hükmüne başvurabileceği düşünülebilir. Zira anılan Kanun'unun 407'nci maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere yönetim kurulu üyesinin toplantıda hazır bulunması şartı ile özellikle pay sahibinin yönetime ilişkin sorularının toplantıda cevaplandırılması amaçlanmaktadır. Yine gerekçede atf yapılan 437'nci maddenin 2'nci fıkrası hükmü de bu amaçla örtüşmektedir.

Anılan bu hükme göre de, “*Pay sahibi genel kurulda, yönetim kurulundan, şirketin işleri; denetçilerden denetimin yapılma şekli ve sonuçları hakkında bilgi isteyebilir*”. Bu talebin cevapsız bırakılması, haksız olarak reddedilmesi ya da ertelenmesi nedeniyle bilgi alamayan pay sahibi TTK m. 437/5 uyarınca, reddi izleyen on gün içinde, diğer hallerde ise, makul bir süre sonra şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine başvurabilir⁸⁰. Bu halde, mahkeme bilginin genel kurulda verilmesi yönünde karar verebileceği gibi; genel kurul dışında verilmesini ve bunun şeklini de içerecek biçimde de hüküm kurabilir. Görüldüğü üzere, yönetim kurulu üyesinin ve varsa murahhasların genel kurul toplantısında hazır bulunması yoluyla sağlanmak istenen bilgi alma hakkı, bu kişilerin toplantıda hazır bulunmaması nedeniyle kullanılmamışsa, gidilebilecek ilk yol, mahkeme aracılığıyla bilgi alınması ve böylece TTK m. 407/2 ve m. 437 ile öngörülen amacın sağlanması mümkün olacaktır.

2. Murahhas Üyelerle En Az Bir Yönetim Kurulu Üyesinin Bulunmadığı Genel Kurul Toplantısında Alınan Kararların Akıbeti

6102 sayılı TTK m. 407/2 hükmünde, murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurul toplantısında hazır bulunmalarının şart olduğu açıkça kaleme alınmış olmasına rağmen; ilgililerin bu hükme aykırı olarak genel kurulda bulunmaması halinde genel kurul kararının akıbetinin ne olacağı sorusu madde metninde cevapsız bırakılmıştır⁸¹. Bununla birlikte anılan

⁸⁰ Bu düzenleme sayesinde, bilgi alma ve inceleme hakkının, mahkeme yoluyla edinilmesi ve hakkın işlevsel hale getirilmesinin mümkün olduğu yönünde ayrıca bkz., **Karasu**, s. 97.

⁸¹ 6762 sayılı TTK döneminde ise, açıkça yönetim kurulu üyelerinin genel kurula katılma yükümlülüğüne ilişkin bir hüküm sevk edilmemiş olsa da, mülga Kanun bakımından *Teoman* çeşitli sebeplerle yönetim kurulu üyelerinin genel kurul toplantısına bizzat katılması gerektiğini ancak buna zorlanamayacaklarını ifade ettikten sonra, bu yükümlülüğe aykırılığın, “*bir pay sahibi tarafından yeterli bilgi alınmadığı gerekçesi ile karara muhalif kalınıp, bir iptal davasına konu yapılabileceği ya da aynı olgunun bir sorumluluk davasına dayanak oluşturabileceği, nihayet özen ve sadakat yükümlülüğüne aykırılık nedeni ile ilgili üyenin azli için haklı bir gerekçe olarak ileri sürülebilmesine olanak ya-*

hükümün madde gerekçesinde, bu yükümlülüğe aykırılığın genel kurul kararının geçersizliği neticesini doğurmayacağı ifade edilmiştir⁸². Hükümün lafzının emredici nitelik arz etmesine rağmen, böyle bir açıklamaya madde gerekçesinde yer verilmiş olması doktrinde haklı olarak eleştirilmiş ve yönetim kurulu üyelerinin genel kurula katılma şartına riayet etmemelerinin genel kurul kararlarının geçersizliği neticesini doğurmayacağına gerekçede ifade edilmesinin, düzenlemenin getiriliş amacı ile örtüşmediği ve öğretilerde farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vereceği vurgulanmıştır⁸³.

Nitekim TTK m. 407/2, c. 1 hükmüne aykırılığın akıbeti hususunda doktrinde farklı görüşlerin ileri sürüldüğü de görülmektedir.

Örneğin *Teoman*, böyle bir aykırılığın doğrudan doğruya genel kurulda alınan kararların geçerliliğini etkilemeyeceğini, ancak pay sahiplerinin bilgi alma haklarını gereği gibi kullanamadıkları savunmasını açacakları iptal davasında kullanabilecekleri görüşünü ortaya koymaktadır⁸⁴.

ratabileceği” görüşünü benimsemişti. Yine mülga TTK açısından *Helvacı*, zorunluluğa rağmen genel kurul toplantısına katılmayan yönetim kurulu üyelerinin bu davranışının, genel kurul toplantısının devam ettirilmesine engel olmayacağını ve alınan kararların geçerliliğini etkilemeyeceğini; ancak verilen zarar nedeniyle sorumluluklarına gidilebileceklerini savunmuştu. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. “*- Giriş*” kısmında yer alan açıklamalar.

⁸² Bkz. TTK m. 407/2 hükmünün madde gerekçesinde yer alan açıklamalar.

Yönetim kurulu üyelerinin genel kurula yalnızca katılma haklarının düzenlendiği, katılma yükümlülüğüne yer verilmediği OR Art. 702a hükmüne rağmen, İsviçre hukukunda bazı yazarlarca da, genel olarak özenli davranma ve hesap verme yükümlülüğünden hareketle, genel kurula katılma yükümlülüklerinin de bulunduğu savunulmuş (Bkz., **Dubs**, s. 256; **Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel**, § 23, s. 216, N. 93); ancak bu yükümlülüğe aykırılığın alınan kararların geçerliliğini etkilemeyeceği ifade edilmiştir (**Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel**, § 23, s. 216, N. 93).

⁸³ **Kendigelen**, s. 306, ayrıca bkz. dn. 161.

⁸⁴ **Teoman**, s. 33.

Alman doktrinde de katılma yükümlülüğünün ihlalinin, o toplantıda alınan kararları doğrudan geçersiz kılmayacağı, ancak bu yükümlülüğün ihlalinin dolaylı bir sonucu olarak bilginin eksik alınması nedeniyle, kararların iptalinin istenebileceği kabul edilmiştir (**Reger** (Editor: **Bürgers/Körber**), § 118, s. 986, N. 8; **Koch** (Editör: **Hüfner/Koch**), § 118, s. 844-845, N. 21; **Spindler** (Editor: **Schmidt/Lutter**), § 118, s. 1571-1572, N. 41; **Mayrhofer** (Editör: **Wachter**), § 118, s. 689, N. 23).

Konuyu bilgi alma hakkı bağlamında ele alan *Kaya* eserinde, yönetim kurulunun genel kurula katılmak sureti ile bilgi verme yükümünü yerine getirmemesinin somut gündem maddesi açısından iptal davasına konu olabileceği görüşünü serdetmiştir⁸⁵.

Pulaşlı, eserlerinde TTK m. 445'te yer alan genel iptal sebeplerinin yanı sıra, bazı maddelerde özel iptal sebeplerine de yer verildiğini belirttiikten sonra, TTK m. 407/2 hükmüne aykırılık halinin özel bir iptal sebebi sayılacağını ve pay sahiplerinin bu aykırılığa itiraz edip muhalefetlerini tutanağa geçirterek, finansal tabloların onaylanması, bilanço kârının kullanılması, yönetim kurulunun ibrası ve seçimi gibi *alınan tüm kararların* kanuna aykırı olduğu nedeniyle iptalini dava edilebileceğini ve bu noktada, dava açan pay sahibinin oy haklarının, alınan kararda etkili olup olmadığının araştırılmasına da gerek olmadığını ifade etmektedir⁸⁶.

Çamoğlu ise, TTK m. 407/2 hükmünün emredici nitelikte olması sebebiyle bu hükme aykırılığın genel kurul kararının geçersizliği neticesini doğuracağı görüşündedir⁸⁷. Ancak yazar, eserinde geçersizliğin derecesine ilişkin bir değerlendirmede bulunmamıştır.

Moroğlu, TTK m. 407/2 hükmünde düzenlenen yükümlülük için bir yaptırım öngörülmemesinin doğru olmadığını belirtmiş; fakat hükmün gerekçesinde bu yükümlülüğün ihlali halinde genel kurul kararlarının geçerliliğinin etkilenmeyeceği belirtildiğinden, artık genel kurul kararının iptalinden de söz edilemeyeceğini savunmuştur⁸⁸. Nitekim *Bahtiyar*⁸⁹ ve *Bilgili/Demirkapı*⁹⁰ da, TTK

m. 407/2'ye aykırılık halinde, madde gerekçesinde yer alan açıklamaları da dikkate alarak, geçersizlikten değil; olsa olsa hukuki sorumluluktan söz edilebileceği görüşünü benimsemişlerdir.

Anonim şirket genel kurulunda en az bir yönetim kurulu üyesi bulunması şartını öngören TTK m. 407/2 hükmünün emredici nitelik taşıdığı aşikârdır. Her ne kadar hükmün gerekçesinde bu yükümlülüğe aykırılığın genel kurul kararlarının geçerliliğini etkilemeyeceği ifade edilmişse de⁹¹, bu hükme aykırılığın, bazı hallerde pay sahiplerinin vazgeçilemez nitelikte olan bilgi alma hakkını ihlal edebileceği ortadadır ve dolayısıyla TTK m. 407/2'nin gerekçesinde yer alan bu ifadenin hükmün yorumlanmasında, mutlak bir biçimde dikkate alınması, bizi her zaman doğru sonuçlara götürmeyecektir.

Bununla birlikte, kanaatimizce TTK m. 407/2, c. 1 hükmünün ihlali halinde, o genel kurul toplantısında alınan kararların tamamının her hâlükârda geçersiz olacağını kabulü de, hem düzenlemenin amacını aşacak, hem de uygulamada kötüye kullanımlara sebebiyet verecektir. Bu nedenle, TTK m. 407/2, c. 1'e aykırılık durumunda, her koşulda değil; yalnızca ilgililerin hazır bulunmaması neticesinde pay sahibinin vazgeçilemez nitelikteki bilgi alma hakkının ihlal edildiği durumlarda ve bununla bağlantılı gündem maddeleri bakımından geçersizliğin kabulü yerinde olacaktır.

Böyle bir ihtimalde üzerinde durulması gereken bir diğer mesele ise, geçersizliğin türünün ne olacağı; Kanun hükmünün ihlalinin ardından, alınan kararların butlana mı tâbi olduğu yoksa iptal edilebilirliğinden mi söz edileceğidir.

Kanuna aykırı genel kurul kararlarının yaptırım bakımından Türk Ticaret Kanunu'nda kanun koyucunun, Türk Borçlar Kanunu'nun düzen-

⁸⁵ *Kaya*, s 185.

⁸⁶ *Pulaşlı, Hasan*: "Anonim Genel Kurul Kararlarının Sakatlığı ve Müeyyidesi", GÜHFD, C. XVII, Y. 2013, S. 1-2, s. 889 (Genel Kurul); *Pulaşlı, C. I*, s. 917-918.

⁸⁷ *Çamoğlu (Poroy/Tekinalp)*, s. 487.

⁸⁸ *Moroğlu*, Erdoğan, (2014), Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, İstanbul, s. 123-124. Bu anlamda yazar, TTK m. 407/2 hükmünün "lex imperfecta" (yaptırımsız) nitelikte olduğunu savunmaktadır. Ayrıca bkz. *Moroğlu*, Ersin, (2016), 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler, 8. Bası, İstanbul, s. 222 (Değerlendirme ve Öneriler).

⁸⁹ *Bahtiyar*, Mehmet, (2017), Ortaklıklar Hukuku, Güncellenmiş 12. Bası, İstanbul, s. 168, dn. 230.

⁹⁰ *Bilgili/Demirkapı*, s. 299.

⁹¹ Belirtmek gerekir ki bağlayıcılık arz etmeyen "madde gerekçesi" kanun metnine dâhil olmayıp sadece kanun hükmünün konuluş amacını açıklamaya yardımcı olmaktır. Hükümde yer almayan bir hususa gerekçede yer verilmesi, "gerekçe"nin niteliği ile bağdaşmayacağı gibi; gerekçede yer alan bir hususun uygulanabilirliği ancak onun yasa hükmünde yer almasına bağlıdır. *Teziç*, Erdoğan, (1972), Türkiye'de 1963 Anayasasına Göre Kanun Kavramı, İstanbul, s. 58.

lemesinden ayrıldığı görülmektedir. Nitekim TTK m. 445 incelendiğinde, “kanuna aykırı” genel kurul kararlarının yaptırımının esasen “iptal edilebilirlik” olduğu rahatlıkla söylenebilir⁹². Bununla beraber TTK m. 447 hükmünde genel kurulun kanuna aykırı bazı kararları bakımından “butlan” yaptırımı da öngörülmüştür. Anılan düzenlemeye göre “(1) Genel kurulun, özellikle; a) Pay sahibinin, genel kurula katılma, aşgari oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilemez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran, b) **Pay sahibinin bilgi alma, inceleme ve denetleme haklarını, kanunen izin verilen ölçü dışında sınırlandıran, c) Anonim şirketin temel yapısını bozan veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan, kararları batıldır**”⁹³.

Her ne kadar genel kurulda Murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin olması, pay sahibinin bilgi alma hakkını ihlal edici nitelikte olsa da, bu halde genel kurulda pay sahibinin bilgi alma hakkını sınırlandıran yönde bir

karar alınmadığı, aksine ilgililerin (yapmama suretiyle) TTK m. 407/2, c. 1 kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmemeleri söz konusu olduğu için, TTK m. 447/1, (b) anlamında, o genel kurulda alınan kararlar bakımından butlan yaptırımından söz edilmesi mümkün değildir. Ancak Murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurulda hazır olmaması, pay sahibinin gerekli bilgiyi alamaması nedeniyle oyunu hakkıyla kullanamamasına sebebiyet vermiş olabilir. Kanaatimizce bu gibi hallerde, yönetim kurulunun vereceği bilginin önem arz ettiği gündem maddelerine ilişkin olarak pay sahibinin, yönetim kurulu üyesinin toplantıda bulunmamasını gerekçe göstererek karara muhalif kalması ve durumu tutanağa geçirtmesi koşuluyla, söz konusu genel kurul kararının iptalini isteyebileceğini (TTK m. 446) kabul etmek gerekir⁹⁴. Toplantıya katılmamış olan pay sahipleri açısından ise, genel kurul toplantısından sonra, bu pay sahiplerinin Murahhas üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurul toplantısında hazır bulunmadığından bahisle, alınan kararlar aleyhine iptal davası açma imkânı olmamalıdır. Zira TTK m. 407/2 ve TTK m. 437/2 hükmünün öngörülme amacı, pay sahiplerinin genel kurul toplantısında bilgi alma haklarını layıkıyla kullanabilmelerini sağlamaktır. Toplantıya katılmayarak bu haktan yararlanmak istemeyen bir pay sahibinin, sonradan katılmadığı bu toplantı ile ilgili böyle bir iptal davası açabilmesine imkân vermenin, hükmün öngörülme amacı ile örtüşmeyeceği kanaatini taşımaktayız.

3. Yönetim Kurulu Üyelerinin ve Murahhasların Hukuki Sorumluluğu

Yönetim kurulu üyesinin ve Murahhasların genel kurul toplantısında bulunmaması sebebiyle bilgi alma hakkı sağlanmadığı için genel kurulda oy hakkını bilinçli olarak kullanmadığını ve böylece zarara uğradığını iddia eden pay sahipleri ile katılma yükümlülüğünün ihlali nedeniyle zarara uğradığını ileri süren anonim şirket tüzel kişiliği, ayrıca TTK m. 553 vd. hükümlerine göre, kusurlu davranan yönetim kurulunun ve Murahhasların

⁹² Genel kurul kararlarının emredici hükümlere aykırılığı halinde esas olarak iptal yaptırımının uygulanması gerektiği, butlan yaptırımının ikincilliği ilkesinden hareketle TTK m. 447 hükmünün madde gerekçesinde vurgulanmıştır. Nitekim gerekçeye göre; “Konusu itibarıyla bâtil olan genel kurul kararları, bazı niteliklere sahip paysahipliği haklarını kaldıran veya sınırlandıran, anonim şirketin temel yapısını bozan ve sermayenin korunması ilkesine aykırı olan kararlara özgülenmiştir. Bunun dışındaki bâtil genel kurul kararlarının tespitinde ise butlanın ikincilliği ilkesi uygulanır. Bu ilke, özel sebepler dolayısıyla iptal etmenin yeterli ve tatmin edici bir yaptırım oluşturmadığı hallerde hukukun genel hüküm ve ilkelerine göre butlana karar verilmesi anlamını taşır”.

Doktrinde de, genel kurul kararının iptal edilebilirlik mi yoksa butlan yaptırımına mı tâbi olduğu konusunda kesin bir yargıya varılamayan hallerde hukuki güvenlik ilkesi açısından iptal edilebilirliğin kabulü gerektiği savunulmaktadır (Moroğlu, s. 62, ayrıca bkz., s. 68-69; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 531; Pulaşlı, s. 896 (Genel Kurul); Üçışık/Çelik, s. 353. Ayrıca bkz. Kırca, İsmail/Şehirli Çelik, Feyzan Hayal/Manavgat Çağlar, (2016), Anonim Şirketler Hukuku, C. 2/2, Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, Ankara, s. 78).

⁹³ Türk Ticaret Kanunu’nun 447’nci maddesi sayesinde, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun uygulandığı dönemde kanuna aykırı genel kurul kararlarının hangi halde butlan veya iptal edilebilirlik yaptırımına tâbi olduğu hususunda ortaya çıkan farklı uygulamaların sona erdirilmesi amaçlanmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 447’nci maddesinin örneklendirici ifadesi nedeniyle bu sorunun tam olarak çözülmüş olduğunu söylemek pek de mümkün değildir. Bu hususta bkz., Moroğlu, s. 62 vd..

⁹⁴ Aynı yönde bkz. dn. 82’de zikredilen yazarlar.

sorumluluğuna da gidebilir ve maddi tazminat davası açabilir⁹⁵.

Bununla birlikte yönetim kurulu, hangi üyenin genel kurul toplantısında hazır bulunacağı hususunda bir karar alarak toplantıya katılacak olan üyeyi ismen belirlemiş ise, bu halde yalnızca toplantıya katılması zorunlu olduğu halde katılmayan yönetim kurulu üyesinin sorumlu olacağını; böyle bir belirlemenin yapılmadığı hallerde ise, tüm üyelerin müteselsilen sorumlu olacaklarını söylemek mümkündür. Murahhaslar bakımından böyle bir ayırım yapılmamış, tüm murahhasların katılımı zorunlu kılınmıştır. Bu nedenle birden fazla murahhasın varlığı halinde toplantıya katılmayan her murahhas bakımından sorumluluğun doğması mümkündür.

4. Yönetim Kurulu Üyelerinin ve Murahhasların Azli

Türk Ticaret Kanunu'nun 364'üncü maddesi uyarınca yönetim kurulu üyeleri esas sözleşmeyle atanmış olsalar dahi, gündemde ilgili bir maddenin bulunması veya gündemde madde bulunmasa bile haklı bir sebebin varlığı hâlinde, genel kurul kararıyla her zaman görevden alınabilirler. Genel kurul toplantısına yönetim kurulu üyesinin, meşru bir mazereti bulunmaksızın katılmaması, kanuni bir yükümlülüğün ihlali anlamına gelecektir. Bu durumun özellikle birkaç kez mazeretsiz bir biçimde tekrarlandığı hallerde, somut olayın özelliğine göre toplantılarda hazır bulunma yükümlülüğünün ihlali üyelerin, genel kurul tarafından azli için haklı bir sebep olarak kabul edilebilecek ve gündemde madde bulunmaksızın, azil işlemi gerçekleştirilebilecektir⁹⁶. Birden fazla üyesi olan

yönetim kurulunda, yönetim kurulu tarafından hangi üyenin toplantıda hazır bulunacağı konusunda karar alınarak toplantıya katılacak üye ismen belirlenmişse, mazeretsiz olarak toplantıya katılmayan o üye açısından; böyle bir belirleme yapılmamış, ancak tüm üyeler de mazeretsiz bir biçimde, genel kurul toplantısına katılmamış ise, hepsi bakımından haklı sebeple azil gündeme gelebilecektir.

Türk Ticaret Kanunu m. 407/2, c. 1 gereğince, murahhas üyelerin (*ve dahi kanaatimizde atanmışsa murahhas müdürlerin*) de genel kurul toplantısında hazır bulunması şart olmakla birlikte, söz konusu murahhasların bu yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde, murahhaslıktan azil işlemi, genel kurul tarafından değil; murahhasların atanmasını gerçekleştiren yönetim kurulu tarafından yapılmalıdır⁹⁷. Zira seçilen murahhasların azli (*görevden alınmaları*), TTK m. 375/1, (d) gereğince, yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri arasında yer almaktadır. Ancak murahhas üyeler bakımından şu husus gözden kaçırılmamalıdır: Bu kimselerin yönetim kurulu üyeliğinden azli genel kurulun yetkisinde iken; "*murahhaslık*" sıfatının sona erdirilmesi, yönetim kurulunun yetkisindedir.

Yönetim kurulunun birden fazla üyesinin bulunduğu hallerde, bir yönetim kurulu üyesi genel kurul toplantısına katılmış ancak pay sahibinin bilgi almak istediği hususlarda katılan yönetim kurulu üyesi hiçbir bilgi verememiş ya da yetersiz bilgi vermişse, acaba bu durum da söz konusu üyenin haklı sebeple azline sebebiyet verecek midir? sorusu ile karşı karşıya kalınabilir.

Bu halde, TTK m. 407/2 ve m. 437'nin öngörülme amacından hareketle bir sonuca ulaşılmada fayda bulunmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 407'nci maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere bu düzenlemenin amacı, esasen pay sahibinin yönetim hakkında doğru ve eksiksiz bir biçimde bilgi almasını sağlamaktır. Yine aynı maddenin gerekçesi ile atfı yapılan 437'nci madde-

⁹⁵ **Moroğlu**, s. 124; **Bahtiyar/Hamamcıoğlu**, s. 75; **Reger** (Editör: **Bürgers/Körber**), § 118, s. 986, N. 8; **Koch** (Editör: **Hüffer/Koch**), § 118, s. 844-845, N. 21; **Spindler** (Editör: **Schmidt/Lutter**), § 118, s. 1571-1572, N. 41; **Hüffer**, § 118, s. 630, N. 10; **Mayrhofer** (Editör: **Wachter**), § 118, s. 689, N. 23; **Kubis**, § 118, N. 103; **Mülbert** (Editör: **Hirter/Mülbert/Roth**), § 118, s. 43, N. 56; **Teoman**, s. 33.

⁹⁶ **Teoman**, s. 24; **Bahtiyar/Hamamcıoğlu**, s. 75; **Reger**, § 118, s. 986, N. 8; **Spindler** (Editör: **Schmidt/Lutter**), § 118, s. 1571-1572, N. 41; **Hüffer**, § 118, s. 630, N. 10; **Mayrhofer** (Editör: **Wachter**), § 118, s. 689, N. 23; **Kubis**, § 118, N. 103; **Mülbert** (Editör: **Hirter/Mülbert/Roth**), § 118, s. 43, N. 56.

⁹⁷ Ayrıca bkz., **Kırca/Şehirli Çelik/Manavgat**, C. I, s. 610.

ye dair açıklamalarda da bu bilginin gündemle sınırlı olmayacağı, verilecek bilginin özenli, gerçek ve hesap verme ilkesine uygun olması gerektiği ayrıca vurgulanmıştır⁹⁸. Yukarıdaki gibi bir ihtimalde her ne kadar, yönetim kurulundan en az bir üyenin genel kurula katılması ile TTK m. 407/2'de öngörülen yükümlülük "şeklen" gerçekleşmiş olsa da, hem bu hükmün hem de TTK m. 437/2'nin kaleme alınma amacına uygun olarak pay sahipleri bakımından ihtiyaç duyulan bilgi paylaşımı gereği gibi gerçekleştirilememiş olacaktır. Böyle bir ihtimalde, bilgi talebinde bulunan pay sahibi ya da sahipleri elbette TTK m. 437/5 gereğince, mahkeme aracılığıyla bilgi alma kullanabileceklerdir. Ancak yönetim kurulunun, toplantıya bilinçli olarak bilgi istenecek hususlarda yeterli donanımına sahip olmayan yönetim kurulu üyesinin katılması yönünde bir tutum sergilediği haller de, dürüst, doyurucu ve özenli bilgi vermeye ilişkin kanuni yükümlülüğün (şekli anlamda olmasa dahi içerik bakımından) ihlali anlamına gelmeli ve şirket işleri ile ilgili yeterli bilgi sahibi olmadan toplantıya katılan bu üyenin ve gereğinde toplantılara katılarak, bilgi verme yükümlülüğünü layıkıyla yerine getirmekten imtina eden diğer üyelerin, genel kurul tarafından haklı sebeple azline sebebiyet verebilmelidir⁹⁹.

B. MURAHHAS ÜYELERLE YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN GENEL KURULA KATILMA HAKKININ İHLALİNİN HUKUKİ SONUÇLARI

Genel kurula katılma yükümlülüğünün düzelendiği TTK m. 407/2 hükmünün aynı zamanda toplantıda hazır bulunması gerekenler açısından bir hak teşkil ettiği; yine aynı fıkrada diğer yönetim kurulu üyeleri bakımından da genel kurula katıl-

manın bir hak şeklinde kaleme alındığı daha önce de ifade edilmişti. TTK m. 407/2'de sayılan kişilerin genel kurula katılma haklarının; toplantıya haksız bir biçimde alınmaması ya da (çağrısız genel kurul toplantılarında olabileceği gibi) toplantıdan hiç haberdar edilmemeleri suretiyle ihlal edilmesi halinde, bunun hukuki sonuçlarının ne olacağı da, çalışma kapsamında cevaplandırılmaya çalışılacak hususlardan bir diğerini oluşturmaktadır.

Böyle bir ihtimalde, hakkı ihlal edilen bu kişilerin, haklı nedenlere dayanarak istifa etmelerinin mümkün olduğunun öncelikle belirtilmesi gerekir¹⁰⁰. Ayrıca yönetim kurulu üyelerinin ve (varsa) murahhas üyelerin genel kurula katılma hakkının ihlali neticesinde bir zarara uğramaları halinde, uğranılan bu zararın tazmini için şirkete ve toplantıya katılmalarına engel olan pay sahiplerine karşı tazminat davası açabilecekleri de söylenebilecektir.

Kanaatimizce, böyle bir hak ihlaline rağmen, yönetim kurulu üyelerinin, yapılan genel kurul toplantısında alınan kararların iptali için her koşulda dava açmaları söz konusu olmamakla birlikte; kendilerinin katılmalarına izin verilmeyen ya da toplantı yeri ve zamanından haberdar edemedikleri genel kurul toplantılarında alınan kararlar, aynı zamanda onların sorumluluğunu doğuracak nitelikte ise, bu tarz kararlar aleyhine, sorumluluğu doğacak olan üyelerin iptal davası açabilecekleri de ifade edilmelidir¹⁰¹.

⁹⁸ Bkz. TTK m. 437/2 hükmünün madde gerekçesinde yer alan açıklamalar.

⁹⁹ Ancak azledilen yönetim kurulu üyesi, yeterli, özenli ve dürüst bir biçimde pay sahibini, kendisinden talep edilen bilgi hususunda aydınlattığı halde, genel kurul tarafından haksız olarak azledildiği düşüncesinde ise, elbette, TTK m. 364/2 hükmü gereğince tazminat hakkı söz konusu olabilecektir.

¹⁰⁰ **Mülbert** (Editör: **Hirter/Mülbert/Roth**), § 118, s. 42, N. 53 (Yazar, ayrıca yönetim kurulu üyelerinin diğer haklarının ihlalinde olduğu gibi, burada da hakkı ihlal edilen üyenin, şirkete karşı hakkın kullanılmasına yönelik bir ifa davası açabileceği görüşündedir. Bkz. § 118, s. 42, N. 52); **Mayrhofer** (Editör: **Wachter**), § 118, s. 689, N. 22.

¹⁰¹ Aynı yönde bkz., **Mülbert** (Editör: **Hirter/Mülbert/Roth**), § 118, s. 42-43, N. 53 (Yazar, böyle bir ihtimalde iptal davasının organ olarak yönetim kurulu tarafından da açılacağıni savunmakta ancak bu durumda açılan davada, üyelerinin katılma hakkının ihlal edilmesi sebebine değil, üyeleri toplantıdan haberdar edilmediği için organ olarak yükümlülüklerin yerine getirilememiş olmasına dayanılacağını savunmaktadır. Ancak üyelerinin şahsen sorumluluğunu doğuracak nitelikte alınan kararların varlığı hallerde, münferit olarak üyelerin de bu davayı açabilecekleri düşüncesindedir); **Mayrhofer** (Editör: **Wachter**), § 118, s. 689, N. 22; **Kubis**, § 118, N. 102.

Özellikle çağrısız genel kurul toplantılarında, pay sahiplerinin tümünün veya temsilcilerinin hazır bulunması ve hiçbirinin itiraz etmemesi üzerine, çağrı prosedüründen vazgeçilse de (TTK m. 416), bu toplantılar bakımından da yönetim kurulu üyelerinin TTK m. 407/2 anlamında katılma hakları devam etmektedir. Çağrı prosedürünün uygulanmaması, genel kurula katılma hakkına sahip olanların bu haklarının görmezden gelineceği anlamına gelmemektedir¹⁰². Bu nedenle, çağrılı bir genel kurul toplantısına alınmayan yönetim kurulu üyesi ile çağrısız bir genel kurul toplantısından haberdar edilmeyen yönetim kurulu üyesi arasında, hak ihlali bakımından bir fark olduğu söylenemeyecektir. Çağrısız da toplanacak olsa yapılacak genel kurul toplantısı ile ilgili olarak, yönetim kurulu üyeleri ile varsa Murahhas Üyelere, toplantıya katılmalarına imkân verecek makul bir süre öncesinden bir bildirim yapılması gerekir. TTK m. 407/2'de sayılan ilgililere böyle bir bildirim yapılmamış böylece yönetim kurulu üyelerinin genel kurula katılma hakkı ihlal edilmişse, bu durum doğrudan doğruya genel kurulda alınan kararların geçersizliğine sebebiyet vermeyecektir¹⁰³. Bu şekilde yapılan toplantıda, toplantıya katılma hakkı olanlar aleyhine sorumluluk doğuracak bir karar alındı ise, o karar aleyhine, ilgili yönetim kurulu üyeleri ve varsa Murahhas Üyeler iptal davası açabilecektir. Ancak, anonim şirkette Murahhas Müdürler atanmış ise, böyle bir ihtimalde onların iptal davası açabilip açamayacağı sorusuna, iptal davası açabileceklerin sıralandığı TTK m. 446 hükmü karşısında olumsuz yanıt verilmelidir. Hakları ihlal edilen Murahhas Müdürlerin, istifa ve tazminat davası açma hakları ise, varlığını koruyacaktır.

Bununla birlikte çağrısız genel kurul toplantısına katılan pay sahipleri veya temsilcilerinin, yönetim kurulu üyelerini toplantıdan haberdar etmedikleri halde, sonrasında, TTK m. 407/2'de sayılan kişilerin genel kurul toplantısında bulunmamlarından bahisle, genel kurulda alınan kararlar aleyhine iptal davası açma haklarının olmadığı-

nın da ayrıca vurgulanması gerekir. Zira yönetim kurulunun genel kurul toplantısında bulunmamasından kaynaklı bilgi alma hakkını kullanmadığını ileri süren pay sahibi, çağrısız genel kurul toplantısının sürdürülmesine pekâlâ itiraz edebilir ve toplantıyı terk ederek, o andan sonra karar alınmasının önüne rahatlıkla geçebilir¹⁰⁴ (Bkz. TTK m. 416). Söz konusu itirazın, her hâlükârda oy verme işlemi başlayınca kadar yapılması gerekir. Bu imkândan yararlanmamış olan bir pay sahibinin, sonradan, çağrısız genel kurul toplantısına yönetim kurulu üyelerinin katılmadığından bahisle iptal davası açması, hakkın kötüye kullanılması anlamına gelebilecektir.

VI. SONUÇ

Anonim şirketlerde pay sahibinin en önemli haklarından birisi de bilgi alma hakkıdır. Bu hakkın etkin bir biçimde kullanılabilmesi için Türk Ticaret Kanunu'nda çeşitli düzenlemelere yer verildiği görülmektedir. Çalışma konumuzu oluşturan TTK m. 407/2 de esasen bir yönü ile bilgi alma hakkı ile ilintili bir düzenlemedir. Zira pay sahibinin genel kurulda bilgi alma hakkını kullanabilmesi için haliyle bilgiyi verecek muhatapların genel kurulda hazır bulunması gerekir. Anılan hükme göre, bilgiyi verecek muhataplardan biri de, anonim şirketi yönetim ve temsile yetkili organ olan yönetim kurulu ve atanmışsa Murahhaslardır. Bunu nazara alan kanun koyucu TTK m. 407/2, c. 1 hükmü ile Murahhas Üyelerle en az bir yönetim kurulu üyesinin genel kurul toplantısında hazır bulunmalarını şart koşturmuştur. Ancak belirtmek gerekir ki anılan düzenleme bir yönü ile de yönetim kurulu üyesine genel kurula katılma hususunda bir hak bahsetmektedir.

Yönetim kurulu üyeleri genel kurula katılma haklarını kullanmak sureti ile pay sahiplerinin

¹⁰² **Mülbert** (Editör: **Hirter/Mülbert/Roth**), § 118, s. 42, N. 53.

¹⁰³ **Zöllter-Petzoldt**, s. 609.

¹⁰⁴ **Zöllter-Petzoldt**, s. 610 (Ancak yazar, bazı pay sahiplerinin yönetim kurulu üyelerinin, yapılan genel kurul toplantısına katılmalarını bilinçli olarak engellediği ve bu nedenle diğer pay sahiplerinin yeterince bilgi alamamalarına sebebiyet verdikleri, söz konusu durumun da sonradan ortaya çıktığı bir ihtimalde, bu durumdan sonradan haberdar olan pay sahiplerinin alınan kararlar aleyhine iptal davası açabileceği görüşündedir).

sorularına ve varsa şüphe ile yaklaştıkları konulara ilişkin açıklama yaparak, kendilerine sorumluluk davası açılma ihtimalinin önüne geçme fırsatına sahip olacaklardır. Bu açıdan bakıldığında pay sahibi olsun olmasın yönetim kurulu üyelerine genel kurula katılma hakkı verilmek sureti ile bu kimselerin, pay sahipleri nezdindeki konumlarının güçlendirildiğini söyleyebiliriz.

Çalışma konumuz olan düzenlemenin sözü edilen olumlu yönleri olmakla beraber birtakım eksiklikler içerdiğini de belirtmek gerekir. Öncelikle TTK m. 407/2 hükmünde murahhas müdür/lerle ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemesi eksikliklerdir. Ancak hükmün konuluş amacı nazara alındığında her ne kadar anılan hükümde açıkça yer almasa da yönetim kurulu tarafından murahhas müdür/ler atanmışsa onların da genel kurul toplantısına katılmasının zorunlu olduğunun kabulü ve *de lege ferenda* açısından hükümde yapılacak bir değişiklikte murahhas müdürlerin de hükmün kapsamına alınması isabetli olacaktır.

Konuya ilişkin yöneltilebilecek bir diğer eleştiri ise, birden fazla üyesi olan yönetim kurulunda genel kurula katılması zorunlu olan üyenin, kimin tarafından ve nasıl belirleneceği hususunda Türk Ticaret Kanunu'nda açık bir düzenlemeye yer verilmemiş olmasıdır. Bu halde kanaatimizce yönetim kurulu, TTK m. 390 hükmüne göre bir karar almak suretiyle genel kurulda hazır bulunacak üyeyi tespit edebilir. Yönetim kurulunun bir karar almaması ve genel kurula hiçbir üyenin katılması halinde ise TTK m. 407/2 c.1'de öngörülen kanuni yükümlülüğün tüm üyeler için geçerli olduğunu kabul etmek gerekeceğinden, katılmama nedeniyle oluşan zararlardan tüm üyelerin birlikte sorumlu olacağı kanaatindeyiz.

Bununla birlikte yönetim kurulunun genel kurula katılacak üyeyi tespit ettiği her durumda, TTK m. 407/2, c.1'deki yükümlülüğün yerine getirildiği sonucuna varılmamalıdır. Zira yönetim kurulu adeta yasak savuşturmak için, şirket işleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan bir yönetim kurulu üyesinin genel kurula katılmasına karar vermiş de olabilir. Bu halde her ne kadar “şekli olarak” TTK m. 407/2, c. 1'deki şart sağlanmış gibi

görülse de düzenlemenin esas amacı olan pay sahibinin sağlıklı biçimde bilgi alma hakkının tam manasıyla sağlanamayacağı aşikardır. Yönetim kurulunun genel kurula katılacak üyeyi tespitinde TTK m. 369 hükmünde öngörülen özen yükümlülüğüne uygun davranması gerekir. Aksi halde özen yükümlülüğünün ihlali de yönetim kurulunun sorumluluğuna sebebiyet verebilecektir. Uygulamada bu tarz sorunlarla karşılaşmamak için ise *de lege feranda*, mehz Alman hukukuna benzer bir biçimde, Türk Ticaret Kanunu'nda, tüm yönetim kurulu üyelerinin (*katılmamaya ilişkin meşru bir mazeretleri olmadığı müddetçe*) genel kurulda hazır bulunmalarını arayan bir düzenlemeye yer verilmesinin daha isabetli olacağı kanaatindeyiz.

Yönetim kurulu üyesinin genel kurula katılma yükümlülüğü bakımından Kanundaki belki de en önemli eksiklik bu yükümlülüğe aykırılığın hukuki sonuçlarının ne olacağı sorusuna bir cevap verilmemiş olmasıdır. Özellikle en az bir yönetim kurulu üyesinin ve varsa murahhas üyenin/lerin genel kurul toplantısına katılmaması halinde söz konusu genel kurul kararının akibetinin ne olacağı sorusu önem arz eder. Doktrinde bu konuda farklı görüşler ileri sürülmekle beraber kanaatimizce TTK m. 407/2, c. 1'e aykırılık durumunda, her koşulda değil; yalnızca ilgililerin hazır bulunmaması neticesinde pay sahibinin vazgeçilemez nitelikteki bilgi alma hakkının ihlal edildiği durumlarda ve bununla bağlantılı gündem maddeleri bakımından geçersizliği söz konusu olabilecektir. Türk Ticaret Kanunu'nda genel kurul kararları bakımından “*kanuna aykırılık*” kural olarak iptal sebebi olarak zikredilmiştir (TTK m. 445). İstisnai hallerde kanuna aykırılık butlan sebebi olarak öngörülmüştür. Kanaatimizce TTK m. 407/2 c.1 hükmüne aykırılık Türk Ticaret Kanunu'nda butlan yaptırımına tâbi genel kurul kararlarına ilişkin 447'nci maddede sayılan hallerden birinin kapsamına girmediğinden bu gibi hallerde, yönetim kurulunun vereceği bilginin önem arz ettiği gündem maddelerine ilişkin olarak pay sahibinin, *yönetim kurulu üyesinin toplantıda bulunmamasını gerekçe göstererek karara muhalif kalması ve durumu tutanağa geçirtmesi koşuluyla*, söz konusu genel

kurul kararının iptalini isteyebileceğini (TTK m. 446) kabul etmek gerekir.

Türk Ticaret Kanunu m. 407/2'de sayılan kişilerin genel kurula katılma haklarının, toplantıya alınmaması ya da (*çağrısız genel kurul toplantılarında olabileceği gibi*) toplantıdan hiç haberdar edilmemeleri suretiyle ihlal edilmesi halinde genel kurulda alınan kararların akıbetinin ne olacağı da tartışılabilir. Kanaatimizce, bu halde genel kurula katılmalarına izin verilmeyen ya da toplantı yeri ve zamanından haberdar edilmeyen murahhas üye/ler ya da yönetim kurulu üyelerinden, genel kurul toplantılarında alınan kararlar nedeni ile sorumlulukları doğabilecek olanların, bu tarz kararlar aleyhine, iptal davası açabileceği kabul edilmelidir. Ayrıca bu kişiler, gerekli şartların varlığı halinde, söz konusu hak ihlali nedeniyle tazminat davası açabilir veya haklı nedenle istifa yoluna başvurabilirler.

KAYNAKÇA

- Akdağ Güney**, Necla (2016) Anonim Şirket Yönetim Kurulu, 2. Baskı, İstanbul.
- Altaş**, Soner (2015) Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler, 6. Bası, Ankara.
- Ansay**, Tuğrul (1970) Anonim Şirketler Hukuku, 3. Bası, Ankara.
- Arı**, Zekerriya, (2009) “ Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Elektronik Ortama İlişkin Hükümü (Tasarı m. 1527) ve Sanal Genel Kurul”, EÜHFD, 2009, C. XIII, S. 3-4, s. 177-198.
- Ayhan**, Rıza (2008) “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hakkında Görüşümüz”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantıları I-II-III, TBB Yayını, Ankara, 2008, s. 3-96.
- Bahtiyar**, Mehmet (Editörler: Teoman, Ömer/Hamamcıoğlu, Esra/ Karamanlıoğlu, Argun/Görmez, Onur) (2014) “6102 sayılı TTK ve İkincil Düzenlemelere Göre Anonim Şirketlerin Genel Kurullarında Uygulanacak Elektronik Genel Kurul Sistemi-1”, Türk Ticaret Kanunu'na İlişkin İkincil Mevzuatın Değerlendirilmesi Sempozyumu (15 Aralık 2012), Ankara, s. 113-132 (Elektronik Sistem).
- Bahtiyar**, Mehmet (2008) “Türkiye Barolar Birliği Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantısı III”, Birinci Gün (4 Şubat 2008), Birinci Oturum, Tartışmalar, s. 849-850 (Tartışmalar).
- Bahtiyar**, Mehmet/**Hamamcıoğlu**, Esra (2014) Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantıları, İstanbul.
- Bahtiyar**, Mehmet (2007) “Anonim Ortaklıkta Denetçilerin Rapor Hazırlamaları ve Olağan Genel Kurul Toplantısına Katılmamaları Nedeniyle Komiserlerin Toplantıyı Açmamasının Sonuçları (Somut Bir Olaya İlişkin Notlar)”, Maltepe ÜHFD, Prof. Dr. Aydın Aybay'a Armağan, 2007/I, s. 371-380 (Toplantının Açılmaması).
- Bahtiyar**, Mehmet (2017) Ortaklıklar Hukuku, Güncellenmiş 12. Bası, İstanbul.
- Bilge**, Mehmet Emin (2003) Anonim Ortaklık Genel Kurullarına İnternet Aracılığıyla Katılım, Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp'e Armağan, C. I, İstanbul, s. 219-235.
- Bilgili**, Fatih/**Demirkapı**, Ertan (2018) Şirketler Hukuku Dersleri, 6. Bası, Bursa .
- Bilgili**, Fatih/**Demirkapı**, Ertan (2013) Şirketler Hukuku, 9. Bası, Bursa.
- Bulut**, Abdulkadir (2014) Anonim Şirket Elektronik Genel Kurul Uygulamasında Pay Sahiplerinin Bilgi Alma Hakkı, Ankara.
- Can**, Ozan (2015) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Limited Şirketlerde Ortakların Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, Ankara.
- Çamoğlu**, Ersin/**Poroy**, Reha/**Tekinalp**, Ünal (2014) Ortaklıklar Hukuku I, Yeniden Yazılmış 13. Bası, İstanbul.
- Demirel**, Duygu (2017) “Anonim Şirketlerde Yönetim Yetkisinin Devri”, Hacettepe HFD, 7 (2) 2017, s. 211-250.
- Doğan**, Beşir Fatih (2012) “Yönetim Kurulunun Devredilemez Yetkileri ve Yönetim Yetkisinin Devri”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012 Sempozyum, Cilt: 18/Sayı: 2, 2012, s. 609-640 (<http://dergipark.gov.tr/download/issue-file/432> – E.T. 06.08.2018).
- Doğan**, Beşir Fatih (2011) 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Organizasyonu ve Yönetim Yetkisinin Devri, İstanbul.
- Dubs**, Dieter/**Truffer**, Roland (Editör: Honsell/Vogt/Watter) (2012) Obligationenrecht II, Basler Kommentar, 4. Auflage, Basel.
- Dubs**, Dieter (2008) “Die GV-Teilnahmebefugnis für Mitglieder des Verwaltungsrats nach Art. 702a OR – Materieller Gehalt und (praktisch keine) Folgen in der Praxis”, GesKR- Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht, s. 254-262.
- Eminoğlu**, Cafer (2015) “Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından “Eşit Şartlarda Eşit İşlem” İlkesi”, TFM 2015/1, s. 79-88.
- Eriş**, Gönen (2017) Ticari İşletme ve Şirketler, C. II (m. 64-451), 3. Bası, Ankara.
- Falcoğlu**, Mete Özgür (2016) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat Kapsamında Anonim Şirketlerde Elektronik Genel Kurul, Ankara.

Forstmoser, Peter/Meier-Hayoz, Arthur/Nobel, Peter (1996) Schweizerisches Aktienrecht, Bern.

Göktürk, Kürşat (2014) “Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Özellikle Yetki Devri Halinde Gözetim Sorumluluğu ve Hukuku Belirlilik Sorunu”, TBB Dergisi, 2014 (114), s. 179-200.

Helvacı, Mehmet (1997) “Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmelik” Gereği Ticaret Ortaklıklarının Özellikle Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarının Yapılması, İstanbul.

Hüffer, Uwe (2010) Aktiengesetz, 9. Auflage, München.

Karasu, Rauf (2005) “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı”, BATİDER 2005, C. XXIII, S. 2, s. 71-114.

Kaya, Arslan (2001) Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, Ankara.

Kaya, Mustafa İsmail (2003) “Anonim Ortaklıkların Genel Kurul Toplantılarının İnternet Aracılığıyla Yapılması”, AÜHFD, C. 52, S. 4, 2003, s. 211-228 (İnternet).

Kayhan, Şaban (2003) “Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul ve İnternet”, BATİDER, C. XXII, S. 1, 2003, s. 79-109.

Kendigelen, Abuzer (2016) Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, Güncellenmiş 2. Basıdan 3. (Tıpkı) Bası, İstanbul.

Kırca, İsmail/Şehirli Çelik, Feyzan Hayal/Manavgat Çağlar (2013) Anonim Şirketler Hukuku, C. I, Temel Kavram ve İlkeler, Kuruluş, Yönetim Kurulu, Ankara.

Kırca, İsmail/Şehirli Çelik, Feyzan Hayal/Manavgat Çağlar (2016) Anonim Şirketler Hukuku, C. 2/2, Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, Ankara.

Koch, Jens (Editör: Hüffer, Uwe/Koch, Jens) (2016) Aktiengesetz, 12. Auflage.

Kubis, Dietmar, (2013), Münchener Kommentar zum Aktiengesetz, § 118-178, 3. Auflage.

Liebscher, Thomas (Editör: Henssler, Martin/Strohn, Lutz) (2016) Gesellschaftsrecht, 3. Auflage.

Mayrhofer, Thomas (Editör: Wachter, Thomas) (2014) AktG Kommentar zum Aktiengesetz, 2. Auflage, Köln.

Moroğlu, Erdoğan (2016) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler, 8. Bası, İstanbul. (Değerlendirme ve Öneriler).

Moroğlu, Erdoğan (2014) Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, İstanbul.

Mülbert, Peter O. (Editör: Hirter, Heribert/Mülbert, Peter O./Roth Markus) (2018) Aktiengesetz Großkommentar, 5. neu bearbeitete Auflage, Berlin.

Narbay, Şafak (2006) “TTK Tasarısı’nda Anonim Ortaklık Genel Kurulunu Toplantıya Davete Yetkili ve Görevli Olanlara İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi, HPD 2006, S. 7, s. 168-181.

Narbay, Şafak (2007) “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Ortaklıkta Özel Denetim Yapılması Şartları ve Özel Denetçinin Atanması Usulü”, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan, Birinci Cilt, İstanbul, s. 287-327 (Tasarıya Göre Özel Denetim)

Narbay, Şafak (2010) Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Özel Denetim, İstanbul (Özel Denetim).

Pulaşlı, Hasan (2013) “Anonim Genel Kurul Kararlarının Sakatlığı ve Müeyyidesi”, GÜHFD, C. XVII, Y. 2013, S. 1-2, s. 885-898 (Genel Kurul).

Pulaşlı, Hasan, “Elektronik Ortamda Anonim Şirket Genel Kuruluna İlişkin Düzenlemelerin Evrimi ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunundaki Durum”, Arslanlı Bilim Arşivi, s. 1-76 (www.arslanlibilim-arsivi.com – E.T. 06.09.2018). (Elektronik Ortamda Genel Kurul).

Pulaşlı, Hasan (2018) Şirketler Hukuku Şerhi, C. I, 3. Baskı, Ankara (C. I).

Pulaşlı, Hasan (2011) Şirketler Hukuku Temel Esaslar, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 10. Bası, Adana (Temel Esaslar).

Reger, Gerald (Editör: Bürgers, Tobias/Körber, Torsten) (2014) Aktiengesetz, 3. neu bearbeitete Auflage, München.

Schluep, Walter René (1955) Die wolverworfenen Rechte des Aktionärs und ihr Schutz nach schweizerischem Recht, Polygraphischer Verlag AG, Zürich und St. Gallen.

Sommer, Patrick/**Oberholzer**, Dominik (Editör:Kostiewicz/Nobel/Schwander/Wolf (2009) OR Kommentar, Schweizerisches Obligationenrecht, 2. Überarbeitete und erweiterte Auflage, Zurich.

Spindler, Gerald (Editor: Schmidt, Karsen/Lutter, Marcus) (2010) Aktiengesetz Kommentar, Band I, 2. Auflage, Köln.

Şener, Oruç Hami (2017) Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, 3. Bası, Ankara.

Tekinalp, Ünal (2015) Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, İstanbul.

Tekinalp, Ünal (2011) Tek Kişilik Ortaklık I (Tek Pay Sahipli Anonim Ortaklık), İstanbul (Tek Kişilik Ortaklık).

Teoman, Ömer (2012) “Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarına “Dinleyicilerin” Katılması”, Tüm Makalelerim (1971-2001), C. I-II, 2. Bası, İstanbul, s. 245-262 (Kısaltma: **Teoman**, Dinleyicilerin Katılması).

Teoman, Ömer (2012) “Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurul Toplantılarına Bizzat Katılmak Yükümü Var Mıdır?”, Tüm Makalelerim (1971-2001), C. I-II, 2. Bası, İstanbul, s. 415-421 (Kısaltma: **Teoman**, Bizzat Katılma Yükümü).

Teoman, Ömer (2009) “Yürürlükteki Hukukumuz ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarına Katılmak Zorunda Olanlar”, Prof. Dr. Reha Poroy Anısına Armağan, BATİDER, C. XXV, S. 4 (Aralık 2009), s. 19-33.

Teziç, Erdoğan (1972) Türkiye’de 1963 Anayasasına Göre Kanun Kavramı, İstanbul.

Üçışık, Güzin/**Çelik**, Aydın (2013) Anonim Ortaklıklar Hukuku, C. I, Ankara.

Ünal, Mustafa (1982) “Anonim Ortaklıklarda Yönetim ve Yönetim Görevlerinin Murahhaslara Bırakılması”, BATİDER 1982, C. XI, S. 3, s. 49-90.

Yayla, Ümit (2013) Anonim Ortaklık Genel Kurulları/Elektronik Genel Kurullar, İstanbul.

Yıldız, Şükrü (2004) Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Ankara.

Zöllter-Petzoldt, Irka (2013) “Zum Teilnahmerecht des Vorstands und des Aufsichtsrats an Vollversammlungen einer Aktiengesellschaft”, NZG 2013, s. 607-611